

Riikka Kosonen

VAKUUTUSYHTIÖIDEN YMPÄRISTÖVASTUU OSANA VASTUULLISUUSRAPORTOINTIA

Johtamisen ja talouden tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Toukokuu 2023
Ohjaaja: Jarna Pasanen

TIIVISTELMÄ

Riikka Kosonen: Vakuutusyhtiöiden ympäristövastuu osana vastuullisuusraportointia
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Kauppätieteiden tutkinto-ohjelma, Vakuutus ja riskienhallinta
Toukokuu 2023

Yritysten vastuullisuutta on alettu vaatia viime vuosien aikana yhä enemmän monien eri sidosryhmien toimesta. Taustalla vaikuttavat suuret globaalit ongelmat liittyen esimerkiksi ilmastoon ja yhteiskuntaan. Yritysten tärkein keino viestiä vastuullisuudestaan on vastuullisuusraportointi, josta on tullut pakollista suurille yrityksille viime vuosien aikana. Raportoinnin sisältö ja muoto ovat kuitenkin vapaamuotoisia, ja siksi vastuullisuusraportointi on hyvin erilaista riippuen yrityksestä.

Vakuutussektori on tärkeä osa yritysmaailmaa sekä yhteiskuntaa, joten siltäkin odotetaan tekoja vastuullisuuden suhteen. Vaikka vakuutussektorilla ei perinteisesti koeta olevan suurta vaikutusta ilmastoon, on sillä kuitenkin paljon valtaa ja vaikutusta siihen epäsuorasti esimerkiksi sijoitusten kautta. Tutkielman avulla pyritäänkin selvittämään, miten vakuutusyhtiöt raportoivat ilmastoteemoista. Varsinainen tutkimuskysymys on: Miten suomalaiset vakuutusyhtiöt täyttävät EU:n suositukset ei-taloudellisen tiedon raportoinnista?

Tutkielman aineisto koostui viiden vakuutusyhtiön vuosikertomuksista sekä mahdollisista erillisistä vastuullisuusraporteista. Aineistosta eriteltiin ympäristö- ja ilmastoteemainen raportointi ja sitä analysoitiin sisällönanalyysin keinoin. Sisällönanalyysi mahdollisti aineiston analysoimisen systemaattisesti ja objektiivisesti. Analyysiä tehtiin EU-lainsäädännön ja tarkemmin komission tiedonannon valossa.

Tutkielman tulokset osoittavat, että vakuutusyhtiöt raportoivat ympäristö- ja ilmastoteemoista kohtalaisen hyvin, mutta hajonta yhtiöiden välillä oli kuitenkin suurta. Laajimmin raportoinut yhtiö raportoi 17 eri osa-alueesta, kun taas heikoimmin raportoinut yhtiö raportoi neljästä eri osa-alueesta. Parhaiten raportoitiin ilmastoon liittyvistä toimintaperiaatteista sekä toimintaperiaatteiden tuloksista. Kehitettävää yhtiöillä oli riskienhallinnan kategoriassa sekä joissakin tulosindikaattoreissa.

Tuloksia tarkastellessa on muistettava, että vastuullisuusraportoinnin muoto on vielä toistaiseksi hyvin vapaata, ja yhtiöllä on suhteellisen vapaat kädet sen toteuttamiseen. Sääntely vastuullisuusraportoinnin ympärillä tulee lisääntymään seuraavien vuosien aikana ja aiheita olisikin mielenkiintoista tutkia uudelleen uuden sääntelyn astuttua voimaan. Jatkotutkimuksen kannalta olisi myös mielenkiintoista tutkia aiheita laajemmin finanssialalla sekä muualla EU:ssa.

Avainsanat: yhteiskuntavastuu, vastuullisuusraportointi, ympäristövastuu, vakuutusyhtiö

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	4
1.1 Tutkimuksen aihepiiri ja merkitys	4
1.2 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset	5
1.3 Aiheen rajaukset	6
1.4 Teoreettinen viitekehys ja tutkielman rakenne	7
2 YRITYSTEN YHTEISKUNTAVASTUU	9
2.1 Yhteiskuntavastuun määritelmä ja kehitys	9
2.2 Yhteiskuntavastuun osa-alueet.....	12
2.3 Ympäristövastuu kehitys.....	13
2.4 Vakuutusyhtiöiden yhteiskuntavastuu	15
3 VASTUULLISUUSRAPORTOINTI JA OIKEUDELLINEN VIITEKEHYS	16
3.1 Vastuullisuusraportoinnin kehitys	16
3.2 Säätely pohja.....	17
3.2.1 Lainsäädännöllinen viitekehys	17
3.2.2 Kansainväliset ei-sitovat linjaukset.....	19
3.3 Vastuullisuusraportoinnin haasteet	21
4. VAKUUTUSYHTIÖIDEN YMPÄRISTÖTEEMOISTA RAPORTOIMINEN	23
4.1 Tutkimusmenetelmä ja aineisto	23
4.2 Alustus	23
4.3 Liiketoimintamalli	24
4.4 Toimintaperiaatteet ja due diligence.....	26
4.5 Toimintaperiaatteiden tulokset	28
4.6 Merkittävimmät riskit ja riskienhallinta	30
4.7 Tulosindikaattorit.....	32
5 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	37
5.1 Tuloksien koonti	37
5.2 Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimusmahdollisuudet	38
LÄHDELUETTELO	40

1. JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen aihepiiri ja merkitys

Vastuullisuus on yksi tämän hetken tärkeimpiä yhteiskunnallisia teemoja. Vastuullisuutta odotetaan kaikilta yhteiskunnan toimijoilta, valtiolta, järjestöiltä, kuluttajilta sekä yrityksiltä. Vastuullisuusvaatimusten taustalla ovat globaalit ongelmat ihmisille ja koko yhteiskunnalle. Todistamme vakavia ongelmia kuten ilmastonmuutosta, luonnon monimuotoisuuden köyhtymistä, luonnonvarojen ehtymistä sekä ympäristön saastumista. Näillä tekijöillä on jo nyt vakavia vaikutuksia yhteiskunnallemme sekä ihmisille.

Yritysten perustehtävä on tuottaa voittoa omistajien sijoittamalle pääomalle. Voittoa tavoitellaan tarjoamalla tuotteita ja palveluita, ja samalla yritykset tuottavat työpaikkoja sekä verotuloja yhteiskuntaan. Niin kauan, kun nykymuotoista yritystoimintaa on ollut, on ollut myös keskustelua yritysten vastuusta ja yrityksissä toimivien ihmisten moraalista. Ajatukseen yritysten roolista yhteiskunnassa sekä liiketoimintaetiikasta mukaan on tullut 1980-luvulla myös ajatus kestävästä kehityksestä (Harmaala yms. 2013). Ilmastonmuutos ja muut kestävyysaasteet muuttavat myös yritysten toimintaympäristöä ja tuovat yrityksille uusia liiketoimintariskejä (Liappis, ym. 2020).

Yrityksen vastuullisuusraportoinnilla eli ESG-raportoinnilla tarkoitetaan raportointia, joka kattaa yrityksen toiminnan ympäristövaikutukset (Environmental), sosiaaliset vaikutukset (Social) sekä taloudelliset ja hallinnolliset vaikutukset (Governance). Yritysten vastuullisuusraportointi on lisääntynyt voimakkaasti viimeisen 10 vuoden aikana. Pitkään raportointi perustui vapaaehtoisuuteen, mutta vuonna 2017 astui voimaan EU-direktiivi muun kuin taloudellisen tiedon raportoinnista. Direktiivin myötä vastuullisuusraportointi tuli pakolliseksi yleisen edun kannalta merkittävillä yhtiöillä. Tähän ryhmään kuuluvat myös Suomen suurimmat vakuutusyhtiöt. (Muun kuin taloudellisen tiedon direktiivi 2014/95/EU.) Vaikka vastuullisuusraportointi on lainsäädännöllä tehty pakolliseksi tietyille tahoille, vastuullisuusraportoinnin sisältö ja toteutus ovat vielä melko vapaita (Zrnić yms., 2020). Tässä tutkielmassa perehdytään Suomen suurimpien vakuutusyhtiöiden vastuullisuusraportointeihin sekä vuosikertomuksiin.

Tutkimukset viimevuosina ovat osoittaneet, että yhteiskuntavastuun sosiaaliset ja eettiset periaatteet on integroitu vakuutusyhtiöiden toimintaan paremmin kuin ympäristönäkökulmat (Scholtens, 2011). Tutkielmassa keskitytäänkin vakuutusyhtiöiden vastuullisuusraportoinnissa erityisesti ilmasto- ja ympäristöteemoihin. Vakuutustoiminnalla ei ehkä perinteisesti koeta olevan suurta vaikutusta ympäristöön, mutta alan luonteen vuoksi varsinkin välillistä vaikutusta on. Etenkin vakuutusyhtiöiden halussa oleva mittava sijoitusvarallisuus on yksi konkreettisista asioista, joilla vakuutusyhtiöt voivat kohdistaa omaisuutta kestäväan suuntaan.

Ympäristöteemoista raportointi on tärkeää niin yritykselle itselleen kuin myös esimerkiksi sidosryhmille. Nykypäivänä ympäristöteemat, ja etenkin niiden puuttuminen yrityksen raportoinneista, voivat vaikuttaa negatiivisesti yrityksen maineeseen niin kuluttajiin kuin sidosryhmiinkin päin. Ympäristöteemoihin liittyvä, jatkuvasti muuttuva, niin kotimainen kuin EU-tasolta tuleva lainsäädäntö pakottaa yritykset kiinnittämään huomiota ja resursseja yhä enemmän ajantasaiseen ilmasto- ja ympäristöraportointiin.

1.2 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tutkielman tavoitteena on tutkia vakuutusyhtiöiden ilmasto- ja ympäristöteemaista vastuullisuusraportointia vuosikertomuksissa sekä erillisissä vastuullisuusraporteissa. Tutkielma pyrkii selvittämään yhtiöiden ympäristöraportoinnin laatua sekä laajuutta suhteessa EU-direktiiviin muun kuin taloudellisen tiedon raportoinnista. Tutkimuksessa otetaan myös lyhyesti kantaa valmisteilla olevaan lainsäädäntöön.

Tutkimuskysymys on: Miten suomalaiset vakuutusyhtiöt täyttävät EU:n suositukset ei-taloudellisen tiedon raportoinnista?

Yhteiskuntavastuuseen ja vastuullisuusraportointiin liittyvään aikaisemman tutkimuksen avulla rakennetaan tutkimuksen teoriapohja. Myöhemmin tutkielmassa tarkastellaan ympäristöteemojen raportointia direktiivien, niihin liittyvän ohjeiston sekä teoriapohjan avulla.

1.3 Aiheen rajaukset

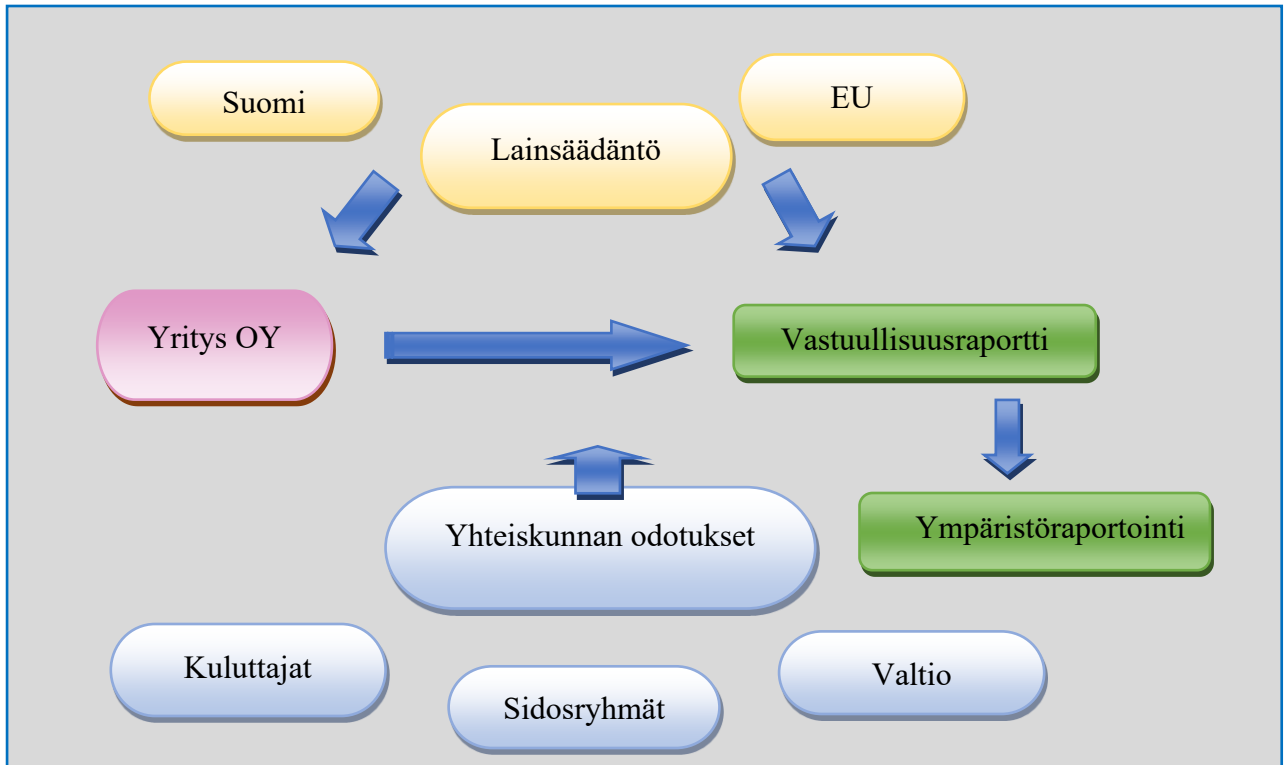
Tutkielman kohderyhmäksi on valittu Suomessa toimivat vakuutusyhtiöt, joille yhteiskuntavastuusta raportointi on pakollista. Yhteiskuntavastuusta raportointi on pakollista yrityksille, jotka ovat yleisen edun kannalta merkittäviä, tilikauden aikana työllistävät keskimäärin vähintään 500 henkeä, ja, joko yrityksen liikevaihto on yli 40 miljoonaa euroa, tai yrityksen taseen arvo on yli 20 miljoonaa euroa (Laki kirjanpitolain muuttamisesta 2016/1376). Tällaisia vakuutusyhtiöitä ovat OP ryhmään kuuluva Pohjola vakuutus, Nordea ryhmään kuuluva Nordea Henkivakuutus, Sampo-konserniin kuuluvat vakuutusyhtiö If sekä henkivakuutusyhtiö Mandatum Life, LähiTapiola-ryhmä sekä keskinäinen vakuutusyhtiö Fennia. Vastuullisuudesta raportoidaan yleensä konsernitaseilla, minkä vuoksi aineistona tutkielmassa on käytetty joidenkin yhtiöiden osalta koko konsernin kattavia vastuullisuusraportteja sekä vuosikertomuksia. Tutkielmassa käytetään tästä syystä jatkossa selvyuden vuoksi lyhenteitä; OP, Nordea, Sampo, LähiTapiola sekä Fennia.

Vastuullisuusraportointi sisältää kolme eri osa-aluetta: ympäristö, sosiaaliset vaikutukset sekä hallinnolliset vaikutukset. Tutkielman laajuus huomioon ottaen on mielekästä rajata aihetta, ja siksi tässä tutkielmassa keskitytään vain ympäristön osa-alueeseen. Tutkielman teoriaosuudessa luodaan kattava katsaus yritysten yhteiskuntavastuuseen sekä vastuullisuusraportointiin, etenkin ympäristönäkökulmasta. Tutkielman empiirisessä osiossa keskitytään ympäristöteemaiseen vastuullisuusraportointiin muun kuin taloudellisen tiedon direktiivin näkökulmasta. Direktiivi on keskeisin vastuullisuusraportointia Suomessa säätelevä säädös, joten rajaus on perusteltu.

Taustatutkimusta tehdessä huomattiin, että kattava vastuullisuusraportointi ja varsinkin ympäristöteemojen sisällyttämisen vastuullisuusraportointiin on alkanut suomalaisilla vakuutusyhtiöillä kunnolla vasta vuoden 2021 raporteista. Tämän vuoksi katsottiin tutkielman kannalta olennaiseksi ottaa huomioon vain yritysten 2021 vuoden vuosikertomukset ja vastuullisuusraportit.

1.4 Teorettinen viitekehys ja tutkielman rakenne

Tutkielma teorettinen viitekehys havainnollistaa tutkielman teoriapohjaa ja yhdistää sen tutkielman empiiriseen osioon. Teorettinen viitekehys on esitetty alla olevassa kuvassa 1.

Kuvio 1. Tutkielman teorettinen viitekehys

Tutkielman teorettinen pohja muodostuu yritysten yhteiskuntavastuulle. Yhteiskuntavastuuta yrityksiltä odotetaan niin kuluttajien, valtion, kuin muidenkin sidosryhmien toimesta. Yritykset kertovat yhteiskuntavastuustaan yleensä vastuullisuusraportoinnin avulla.

Lainsäädännön avulla säädellään yritysten toimintaa yhteiskunnassa. Myös yritysten raportointiin ja vastuullisuusraportointiin liittyy pakottavia sekä tahdonvaltaisia säädöksiä ja suosituksia, niin Suomen lainsäädännössä kuin Euroopan Unionin kautta tulleista säännöksistä ja suosituksista. Globaalien kestävyysongelmien seurauksena

suurilta yrityksiltä on alettu vaatia myös ympäristöteemaista raportointia osana niiden vastuullisuusraportointia, tätä on edesauttanut sidosryhmien paine sekä lainsäädännön muutokset.

Tutkielmassa seuraavaksi siirrytään teoreettiseen osuuteen. Ensimmäisessä osassa tarkastellaan yritysten yhteiskuntavastuun syntyä 1950-luvulla sekä sen kehitystä nykyhetkeen saakka. Luvussa käsitellään yhteiskuntavastuun erilaisia määritelmiä sekä sen viimevuosien kehitystä. Luvussa tuodaan esiin ehkä kaikista tunnetuin yhteiskuntavastuun malli Triple Bottom Line, joka jakaa yhteiskuntavastuun kolmeen ulottuvuuteen; talous, ympäristö ja sosiaalinen ulottuvuus. Tutkielman tavoitteena on pureutua yritysten ympäristövastuuseen, joten seuraavaksi toisessa luvussa tarkastellaan ympäristövastuun kehitystä kansainvälisesti. Luvun viimeisessä alaluvussa otetaan kantaa vakuutusyhtiöiden yhteiskuntavastuuseen.

Toisessa teoreettisessa luvussa keskitytään vastuullisuusraportointiin sekä yhteiskuntavastuun ja vastuullisuusraportoinnin lainsäädännölliseen viitekehykseen. Luvussa pureudutaan ensin vastuullisuusraportoinnin määritelmään sekä sen kehitykseen. Seuraavaksi luvussa tarkastellaan lainsäädäntöä ja sen kehitystä vastuullisuusteemojen ympärillä. Huomioon otetaan Suomen oma lainsäädäntö sekä EU:sta peräisin oleva lainsäädäntö, luvussa perehdytään myös kansainvälisiin ei-sitoviin sopimuksiin, joilla on ollut paljon painoarvoa yritysten yhteiskuntavastuun sekä vastuullisuusraportoinnin kehitykseen. Lopuksi luvussa kiinnitetään huomiota vastuullisuusraportoinnin tämän hetken suurimpiin ongelmiin.

Tutkielman empiirisessä osassa analysoidaan tutkimusaineistona toimivia suomalaisten vakuutusyhtiöiden vastuullisuusraportteja sekä vuosikertomuksia. Tutkimusaineistosta on eritelty yritysten ilmasto- ja ympäristöteemainen raportointi ja sitä verrataan Euroopan Unionin komission ohjeisiin ”*Muiden kuin taloudellisten tietojen raportointia koskevat suuntaviivat: Ilmatoon liittyvien tietojen raportointia koskeva täydennysosa*”. Ohjeistus on ei-sitova mutta pyrkii antamaan suuntaviivoja ja helpottamaan yritysten ei-taloudellisen tiedonraportointia direktiivin mukaisesti.

Viimeisessä luvussa tutkielman tuloksia sekä teoreettista osuutta vedetään yhteen. Vakuutusyhtiöiden ympäristöteemaisesta vastuullisuusraportoinnista muodostetaan

yleiskuva ja sitä verrataan muun kuin taloudellisen tiedon direktiivin ohjeistukseen. Lisäksi esitellään tutkielman johtopäätökset sekä jatkotutkimusmahdollisuuksia.

2 YRITYSTEN YHTEISKUNTAVASTUU

2.1 Yhteiskuntavastuun määritelmä ja kehitys

Modernin yhteiskuntavastuun käsitteen esitteli tiettävästi suurelle akateemiselle yleisölle ensimmäisenä yhdysvaltalainen ekonomisti Howard Bowen teoksessaan ”Social Responsibilities of the Businessman” vuodelta 1952. Bowenin mukaan yhteiskuntavastuun tulisi ohjata yritysten kehitystä tulevaisuudessa. (Bowen 1952.) Viitteitä yhteiskuntavastuusta on kuitenkin löydettävissä jo paljon aikaisemmin. Aikaisimmat yhteiskuntavastuun piirteet ovat jäljitettävissä vuosisatojen päähän (Carrol 1999). Carrolin mukaan 1930- ja 1940-luvuilta on ensimmäisiä viitteitä yhteiskuntavastuusta tieteellisessä kirjallisuudessa. 1960-luvulle tultaessa yritysten yhteiskuntavastuuta koskeva kirjallisuus lisääntyi huomattavasti.

Yksi 1960-luvun tärkeimmistä yhteiskuntavastuun vaikuttajista oli Keith Davis (Carrol 1999). Davis tunnisti yrityksillä olevan paljon valtaa yhteiskunnassa ja sen myötä yrityksille tuli myös vastuuta ympäröivästä yhteiskunnastaan. Hänen mukaansa yritysten yhteiskuntavastuu on yritysten päätöksiä ja tekoja, joilla ei ainakaan suoraan ole liiketoiminnallista intressiä. Davis määritteli yritysten yhteiskuntavastuulla olevan kahdet kasvot, toisaalta yrityksillä on vastuuta ympäröivän yhteiskuntansa taloudelliseen hyvinvointiin esimerkiksi työllisyyden sekä inflaation kautta. Toisaalta yrityksillä on myös vastuuta vaalia sekä kehittää ihmisten arvoja, kuten moraalialia, yhteistyötä sekä motivaatiota. Molemmat yhteiskuntavastuun osa-alueet huomioon ottavilla vastuullisilla liiketoimintapäätöksillä voisi saavuttaa liiketoiminnan hyötyä pitkällä aikavälillä (Davis 1960).

1960–1970 luvuilla yksi tärkeimmistä yhteiskuntavastuun kirittäjistä oli ympäristöaktiivisuuden nousu. Vuonna 1961 perustettu Maailman luonnonsuojelujärjestö

WWF sekä kymmenen vuotta myöhemmin perustettu Greenpeace näyttelivät suurta roolia yritysten yhteiskuntavastuun tuomisesta keskusteluun sekä yritysten toiminnasta aiheutuvien ongelmien esiintuomisessa (Liappis ym. 2019). Samaan aikaan myös Suomessa ympäristöherätys oli suurta ja saikin ihmiset liikkeelle. Ympäristöaktivismi ja ihmisten lisääntynyt tietoisuus johtivatkin lopulta 1970-luvulla yrityksiä koskevaan ympäristölainsäädännön syntyyn (Liappis ym. 2019).

1980-luvulta alkaen median nousu on ollut yksi yhteiskuntavastuuta nostavista teemoista. Medialla on ollut tärkeä rooli yhteiskunnallisten epäkohtien nostamisessa keskusteluun sekä näkyvyyden suuntaamisessa. Erilaisista yritysskandaaleista uutisoiminen on lisännyt kansalaisten tietämystä yritystoiminnan puutteista. Yhtenä 1980-luvun suurimpana yritys vastuuseen liittyvänä uutisena voidaan pitää yhdysvaltalaisyritys Union Carbiden hyönteismyrkkytehtaan myrkkyaasuonnettomuutta vuonna 1984. Onnettomuudessa kuoli tuhansia ihmisiä. Toisena suurena 1980-luvun paljon palstatilaa saaneena onnettomuutena voidaan mainita Exxon Mobilin Exxon Valdez -säiliöaluksen aiheuttaman öljykatastrofin suuret ympäristö tuhot Alaskan rannikolla vuonna 1989. Molemmat tapaukset aiheuttivat vakavia vaikutuksia niin ihmisille kuin ympäristölle ja niistä uutisoitiinkin kattavasta ympäri maailman. Tapaukset ja niiden näkyvyys osaltaan saivat suuren yleisön vaatimaan yritysten yhteiskuntavastuuta (Liappis ym. 2019).

Vuosituhatlupien loppuun mennessä yhteiskuntavastuun merkitys ja varsinkin siitä tehty tieteellinen tutkimus olivat kasvaneet valtavasti ja tieteellisestä kirjallisuudesta olikin löydettävissä jo jopa yli 20 erilaista määritelmää yritysten yhteiskuntavastuulle (Carroll 1999). Edelleen 2000-luvulle tultaessa ja varsinkin 2010-luvulla yritysten yhteiskuntavastuun merkitys on kasvanut räjähdysmäisesti. Muuttuvat odotukset nykypäivän liiketoiminnalle, sidosryhmien painostus ja lainsäädännöllisen viitekehyksen rakentaminen ovat olleet viime vuosikymmenen tärkeimpiä yhteiskuntavastuun kehittäjiä (Liappis ym. 2019).

Yksi viime vuosina vaikuttaneista määritelmistä määrittelee yhteiskuntavastuun yritysten ja julkisen vallan väliseksi suhteeksi. Millainen on yritysten ja yhteiskunnan työnjako kansalaisten ja ympäristön hyvinvoinnin ylläpitämisessä ja rakentamisessa. Taustalla on kasvanut ajatus yritysten vastuun kasvattamisesta yli taloudellisten rajojen ja vastuun kasvaminen vaikutuspiirissään oleviin ihmisiin sekä ympäristöön. Yritysten

yhteiskuntavastuuta on alettu myös tarkastelemaan maantieteellisesti usealla eri tasolla; globaalisti, alueellisesti ja paikkakunnittain. Yrityksen on tarkasteltava vaikutuksiaan lähiympäristössään mutta myös laajempia vaikutuksiaan globaalisti (Harmaala ym. 2013).

Euroopan unionin komissio määrittelee yhteiskuntavastuun yrityksen vastuuksi vaikutuksistaan yhteiskuntaan (Euroopan komissio 2015). Euroopan unionilla onkin ollut tärkeä rooli yhteiskuntavastuun tuomisesta eurooppalaisten yritysten arkeen. EU on tuonut, ja tuo jatkuvasti lisää pakottavaa yhteiskuntavastuuseen ja kestäväan kehitykseen liittyvää sääntelyä jäsenmaidensa lainsäädäntöön esimerkiksi direktiivin ei-taloudellisen tiedon raportoinnista sekä useita päästörajoituksia esimerkiksi uusille autoille (Liikenne- ja viestintäministeriö 2022).

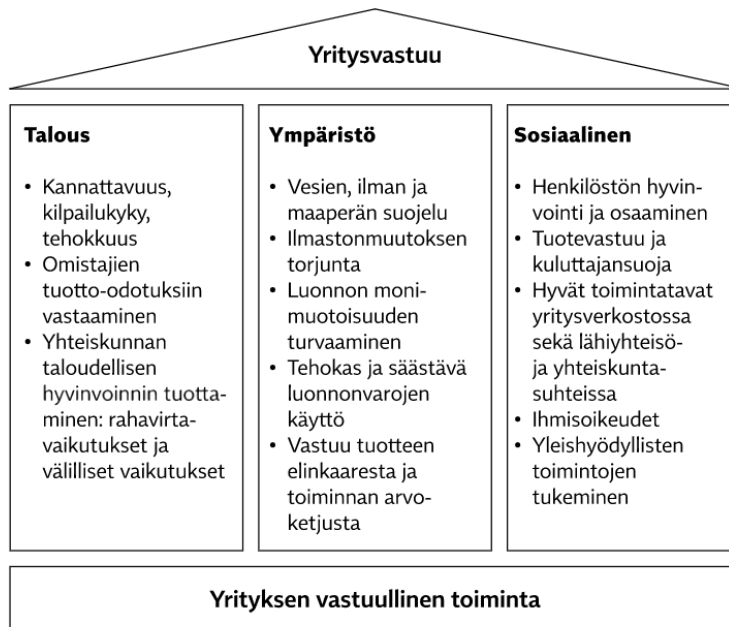
Suurimpia vaikutuksia EU:n jäsenmaiden teollisuuteen on puolestaan luonut päästökauppadirektiivi. Direktiivin voimassa oleva päästövähennystavoite on 43 % vuoden 2005 tasosta vuoteen 2030 mennessä (Päästökauppadirektiivi 2003/87/EY). Lisäksi kaikki EU:n jäsenmaat ovat sitoutuneet sen kestäväan kehityksen tavoitteisiin. EU on ollut kunnianhimoinen yhteiskuntavastuun kehittäjä ja se onkin julkisesti lausunut, että sen tavoitteena on tehdä Euroopasta maailman ensimmäinen ilmastoneutraali maanosa (Euroopan vihreän kehityksen ohjelma 2020).

Vastuullinen liiketoiminta on saanut viimeisten vuosien aikana myös strategisia piirteitä. Strategisesta vastuullisuudesta puhutaan silloin kun vastuullisuus on osa yrityksen arvonmuodostusta. Strategisen vastuullisuuden voidaan nähdä tuottavan yritykselle suoraa sekä epäsuoraa lisähyötyä. Suoraa lisähyötyä ovat esimerkiksi parantunut myynti, pienentyneet kustannukset sekä tuotteista tai palveluista saatava entistä korkeampi hinta. Epäsuorasta lisähyödystä puhutaan, kun kyseessä on esimerkiksi henkilöstön aiempaa parempisitoutuminen, asiakasuskollisuus sekä yrityksen parantunut maine tai brändi (Koipijärvi & Kuvaja 2017).

Tässä tutkimuksessa käytetään termiä yhteiskuntavastuu puhuttaessa yritysten vastuusta ympäröivään yhteiskuntaansa. Huomataan kuitenkin, että kirjallisuudessa esiintyy useita eri termejä yritysten yhteiskuntavastuulle. Yhteiskuntavastuun lisäksi puhutaan muuan muassa yritysvastuusta sekä kestävästä liiketoiminnasta.

2.2 Yhteiskuntavastuun osa-alueet

Yhteiskuntavastuun osa-alueiksi määritellään useimmiten kolmen pilarin mallin (triple bottom line) mukaan taloudellinen, sosiaalinen ja ympäristöllinen vastuu. Mallin on kehittänyt John Elkington vuonna 1994. Hän nimesi mallin kolmoistilinpäätökseksi (Elkington 1998). Mallissa yrityksen toimintaa ei ajatella pelkästään perinteisin taloudellisin luvuin, vaan tarkastelussa otetaan huomioon myös yrityksen toiminnan vaikutukset ympäristöön ja ihmisiin (Liappis ym. 2019). Tämä kolmen pilarin malli löytyy kuvasta 2.

Kuvio 2. Kolmen pilarin malli. Lähde: Niskala, Tarna-Mani. Yrityksen yhteiskuntavastuu – Mistä on kysymys. TT, 2000.

Taloudellinen vastuu on kaiken pohja, se edellyttää yritystä toimimaan taloudellisesti kestäväällä tavalla. Yrityksen toiminnan tulee olla kannattavaa, jotta se voi ylipäättään jatkua. Taloudellinen vastuu luo edellytykset sosiaalisen vastuun ja ympäristövastuun kantamiselle. Taloudellisen vastuun osa-alueita ovat muuan muassa yrityksen kannattavuus, tehokkuus, kilpailukyky sekä vastaaminen sijoittajien tuotto-odotuksiin (Liappis ym. 2019). Taloudelliseen vastuuseen liittyy perinteisesti myös vastuullinen verojen maksu, oikeudenmukaiset palkat työntekijöille ja alihankkijoille sekä korruption vastainen toiminta. Taloudelliseen vastuuseen voidaan myös laskea kestävää liiketoimintaa tukevat mallit, kuten kiertotalous (Koipijärvi, & Kuvaja 2020).

Sosiaalisen vastuun perusta muodostuu yrityksen ihmisoikeusvastuusta (Liappis ym. 2019). Sosiaalinen vastuu kohdistuu yrityksen toiminnan kohteena oleviin ihmisiin, eli ensisijaisesti sen henkilöstöön. Sosiaalinen vastuu sisältää muuan muassa henkilöstön hyvinvoinnin edistämistä, työturvallisuuden kehittämistä sekä osaamisen parantamista. Yhteiskunnallisesti yritysten sosiaalisesti vastuuksi voidaan nähdä esimerkiksi vammautuneiden sekä maahanmuuttajien työllistämisen edistäminen ja työpaikkojen vähentämisen vaikutusten minimoiminen esimerkiksi ulkoistamalla. (Harmaala ym. 2013). Sosiaalisesti vastuullinen yritys myös huolehtii, ettei sen toiminta vaikuta negatiivisesti sen sidosryhmien, kuten alihankkijoiden tai lähialueen ihmisiin (Liappis ym. 2019).

Ympäristövastuun peruspilarit ovat luonnonvarojen kestävä käytön edistäminen sekä ympäristön pilaantumisen estäminen. Ympäristövastuuseen kuuluu esimerkiksi energia- ja materiaalitehokkuus, jätteiden minimoiminen, päästöjen vähentäminen, ilmastonmuutoksen torjunta sekä luonnon monimuotoisuuden turvaaminen (Liappis ym. 2019). Yrityksellä on välitön vastuu aiheuttamistaan ympäristövaikutuksista. Yrityksen vastuu on laajentunut eikä enää ulotu pelkästään tuotteen valmistusprosessiin vaan tuotteen koko elinkaareen aikaisiin ympäristövaikutuksiin. Yritysten laajentumisen ja ulkoistamisen seurauksena yritysten ympäristövastuu on laajentunut myös sen välillisiin vaikutuksiin, esimerkiksi yhteistyökumppaneiden sekä muiden kiinteiden sidosryhmien ympäristövaikutusten hallintaan. Tavoitteena yrityksillä pitäisi olla ympäristönäkökulmien huomioon ottaminen jo tuotetta ja tuotantoprosessia suunniteltaessa, jokaisessa tuotantoprosessin vaiheessa sekä jokaisen yhteistyökumppanin kohdalla (Harmaala ym. 2013).

2.3 Ympäristövastuun kehitys

Ensimmäisiä merkittäviä kansainvälisiä kehitysaskelaita kestävämmän tulevaisuuden eteen otettiin Rio de Janeirossa vuonna 1992 solmimalla Yhdistyneiden kansakuntien ilmastonmuutosta koskeva puitesopimus. Sopimuksen ratifioi lähes jokainen maailman valtio, mukaan lukien Suomi. Sopimuksen keskeisiä tavoitteita oli vakauttaa ilmakehän kasvihuonekaasujen määrä kestävä tasolle. Sopimuksessa veloitettiin kaikkia maita

ylläpitämään ilmastonmuutosta hillitsevät ja ilmastonmuutokseen sopeuttavat ohjelmat. Lisäksi sopimus velvoitti allekirjoittaja maita raportoimaan kasvihuonepäästönsä. Sopimuksessa ei kuitenkaan vielä sovittu konkreettisesta päästövähennyksistä (Ilmastonmuutosta koskeva Yhdistyneiden Kansakuntien Puitesopimus, 61/1994).

Vuonna 2015 otettiin merkittävä askel kohti kestävämpää yhteiskuntaa, kun Pariisissa solmittiin kansainvälinen ilmastopöytäkirja. Ilmastopöytäkirjan on allekirjoittanut lähes jokainen maailman valtioista. Yhdysvallat irtaantui Pariisin sopimuksesta vuonna 2017, mutta palasi sen piiriin presidentti Joe Bidenin johdolla vuonna 2021 (U.S. Department of State 2021). Pariisin ilmastopöytäkirjan keskeisimpiä pyrkimyksiä on kääntää maailman hiilidioksidipäästöt laskuun mahdollisimman nopeasti. Tavoitteena on ihmisten tuottamien hiilidioksidipäästöjen ja niitä sitovien hiilinielujen tasapainotila eli hiilineutraalius tämän vuosisadan loppu puoliskolla. Lisäksi tavoitteeksi on asetettu maapallon keskilämpötilan nousun pitäminen alle kahdessa asteessa. Sopimuksen mukaan sopimuksen edistymistä tarkastellaan viiden vuoden välein (Paris Agreement 2015). Suomessa sopimus pantiin täytäntöön valtioneuvoston asetuksella Pariisin sopimuksen voimaansaattamisesta ja sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta (76/2016).

Viime vuosien yksi keskeisimmistä ilmastoaiheista keskustelua herättäneistä asioista on ollut kansainvälisen ilmastonmuutospaneeli IPCC vuonna 2018 julkaisema raportti. IPCC toimii YK:n alla ja on merkittävä ja arvostettu kansainvälinen ilmastoasiantuntija, ja on ollut sitä jo kolmen vuosikymmenen ajan. Asiantuntijoista koostetun paneelin raportissa tuotiin ilmi odotetusti, että ilmaston lämpeneminen on saatava pysäytettyä 1,5 asteeseen. Suurempi lämpötilan nousu voisi olla kohtalokas elinolosuhteille maapallolla. Raportissa tuodaan selvästi ilmi, etteivät tämänhetkiset toimet riitä pitämään maapallon lämpenemistä kurissa. IPCC:n raportti on kattavin tähän mennessä julkaistu raportti ilmastonmuutoksesta, siinä onkin viitattu yli 6 000 tutkimukseen (IPCC report 2018, Kaarkoski 2018).

2.4 Vakuutusyhtiöiden yhteiskuntavastuu

Vakuutustoiminnassa vastuullisuus on ollut toiminnan peruspilarina eri muodoissaan läpi koko vakuuttamisen historian. Tällä ei kuitenkaan tarkoiteta sitä, että vakuutustoiminnassa oltaisiin aina ja kaikilta osin toimittu vastuullisesti. Vastuullisuuden vaatimus on noussut viime aikoina pinnalle yritystoiminnassa eikä vakuutustoiminta ole poikkeus.

Vastuullisuuden tekijät soveltuvat eri tavoin vakuuttamisen eri osa-alueisiin. Vakuutusriskin kantaminen ympäristöteemoihin liittyen koskee eniten vahinkovakuuttamista. Yhteiskuntaan ja hallintoon liittyvät teemat koskevat yhtä lailla koko vakuutusala. Yksi keskeisimmistä varsinkin henki- ja eläkevakuuttamisen vakuutusyhtiöiden yhteiskuntavastuun teemoista on vastuulliseen rahoitukseen ja sijoittamiseen liittyvät teemat. Myös riskien vakuuttamisessa täytyy ottaa vastuullisuus huomioon. Vakuutusyhtiöiden tulisi esimerkiksi kehittää tuotteita, joiden avulla yhteiskunta sopeutuu paremmin esimerkiksi ilmastonmuutoksen aiheuttamiin muutoksiin. Vastuuvalinnassa täytyy huomioida, ettei se aiheuta tekijöitä, jotka epäisivät joiltakin yksilöiltä vakuutuksen saamisen kokonaan tai loisivat vakuutuksen hinnan yksilölle kestävämmäksi. Toisaalta vastuuvalinnassa vakuutusyhtiöiden tulisi pyrkiä välttämään vakuutusturvan antamista sellaisille tahoille, jotka vaarantavat kestävä kehityksen periaatteiden noudattamista (Rantala, & Kivisaari, 2020).

Vakuutusosalalla nähdään olevan vain pieni suora vaikutus kestäväan kehitykseen, sillä niiden tuotantoprosesseissa on pieni resurssi-intensiteetti. Kuitenkin vakuutusosalalla on suuri epäsuora vaikutus talouteen ja kestäväan kehitykseen, sillä ne helpottavat muiden toimijoiden taloudellista toimintaa. Vakuutusosalalla on mahdollisuus olla edelläkävijä yhteiskuntavastuun saralla, sillä vakuutusosalalla on monia ominaisuuksia, jotka luovat hyvät edellytykset tähän rooliin. Vakuutusala on dynaaminen, se valitsee, valvoo sekä ohjaa yrityksiä niiden liiketoiminnassa. Vakuutusyhtiöiden on nähty suoriutuvat yleisesti ottaen hyvin yhteiskuntavastuusta, mutta puutteita on tullut esiin varsinkin ympäristöteemojen osalta (Scholtens, 2011).

3 VASTUULLISUUSRAPORTOINTI JA OIKEUDELLINEN VIITEKEHYS

Yhä useampi yritys on viime vuosina laajentanut raportointiaan taloudellisten lukujen lisäksi ei-taloudellisen tiedon raportointiin. Vastuullisuusraportointi on tunnustettu tärkeäksi osaksi yritysten raportointia (Rimmel, G. 2020). Suomi on yksi vastuullisuusraportoinnin kärkimaista. Suomen sadasta suurimmasta yrityksestä 94 prosenttia raportoi vastuullisuudestaan vuonna 2021 (KPMG 2022).

Yritykselle vastuullisuusraportointi on väline raportoida käyttökelpoista tietoa päätöksenteon tueksi. Vastuullisuusraportoinnin tavoitteena on tukea yrityksen johtamisjärjestelmiä ja yhteiskuntavastuun integroimista osaksi yrityksen jokapäiväistä liiketoimintaa. Vastuullisuusraportointi on myös yrityksille keino lisätä toimintansa avoimuutta ja läpinäkyvyyttä sidosryhmien odotusten mukaisesti. Vastuullisuusraportoinnin avulla yritysten tulisi kyetä mittamaan ja kertomaan oman toimintansa laajemmista yhteiskunnallisista vaikutuksista, joita perinteinen taloudellinen raportointi ei pysty kuvaamaan (Niskala ym. 2019).

Lainsäädäntö ja Euroopan unionin panos lainsäädäntöön on tärkeä ajuri vastuullisuusraportoinnille. Vastuullisuusraportointi koskee EU:ssa valmistella olevan lainsäädännön tultua voimaan yhä suurempaa yritysjoukkoa. Tämän valmistella olevan direktiivin tavoitteena on pitkällä tähtäimellä tuoda vastuullisuusraportointi samalla tasolle taloudellisen raportoinnin kanssa (Kauppalehti 14.1.2022).

3.1 Vastuullisuusraportoinnin kehitys

Vastuullisuusraportteja joissakin muodoissa on ollut olemassa jo noin sata vuotta. Nykyaikainen kaikki yhteiskuntavastuun osa-alueet huomioon ottava vastuullisuusraportointi alkoi yleistyä 15–20 vuotta sitten. Vastuullisuusraportointi kehittyi palvelemaan kestävän kehityksen haasteista tietoisiksi tulleita sidosryhmiä. Kuitenkin lainsäädännöllinen kehys pakottavampaan vastuullisuusraportointiin on kehittynyt vasta viime vuosien aikana (Mäkelä 2021).

Vastuullisuusraporteista tulisi saada tietoa yrityksen toiminnan vastuullisuudesta ja vastuullisuuden kehitystrendien liiketoiminnallisista vaikutuksista, kuten riskeistä ja mahdollisuuksista. Vastuullisuuteen liittyvän mittaamisen kehitys on ollut olennaisessa osassa vastuullisuusraportoinnissa, jotta vastuullisuuden liiketoiminnallisia hyötyjä ja pitkän aikavälin vaikutuksia taloudelliseen menestykseen voidaan arvioida. samankaltainen Yritysten vastuullisuusraportoinnin tärkeimpiä tehtäviä onkin tuottaa tietoa, jota voidaan muokata liiketoimintaa hyödyttäväksi (Niskala ym. 2019).

Yksi keskeisistä vastuullisuusraportoinnin yleistymisen syistä on lisääntynyt tietoisuus sekä vastuullisuusraportoinnin tueksi kehittyneet ohjeet ja standardit, tärkeimpänä Global Reporting Initiative (GRI). Kehittyneet ohjeistukset ja standardit antavat yrityksille tukea vastuullisuusraportoinnin prosesseissa ja laskevat kynnystä aloittaa vastuullisuusraportointi (Rimmel, G. 2020).

Global Reporting Initiative eli GRI on yksi käytetyimmistä vastuullisuusraportoinnin viitekehyksistä. Sen ensimmäinen versio luotiin jo vuonna 2000, siitä lähtien se on kehittynyt ja vakiinnuttanut asemansa vaikutusvaltaisimpana vastuullisuusraportoinnin standardina. GRI-standardit ovat yleisesti hyväksytyjä, ja niitä käytetään ympäri maailman (Laine, ym. 2021). GRI-standardit on suunniteltu minkä tahansa organisaation käytettäväksi. Standardit pyrkivät mahdollistamaan parempaa läpinäkyvyyttä sekä yritysten vastuunottoa ympäröivästä yhteiskunnasta sekä ihmisistä. GRI tavoitteena on myös yhtenäistää vastuullisuusraportointia ja tätä kautta parantaa vertailtavuutta. GRI on itsenäinen ja riippumaton säätiö, mutta se on YK:n ympäristönsuojeluohjelman yhteistyöelin (GRI 2022).

3.2 Sääntelypohja

3.2.1 Lainsäädännöllinen viitekehys

Yritysten yhteiskuntavastuuseen sekä vastuullisuusraportoinnin käytäntöihin ovat vaikuttaneet voimakkaasti viime vuosina lainsäädännön muutokset. Varsinkin EU-sääntelyn ja normistojen kehitys ovat vaikuttaneet voimakkaasti monien yritysten arkeen (Niskala ym. 2019). Suomessa EU-sääntelyn lisäksi yritystoimintaa ja vastuullisuutta

sääntelevää kotimainen lainsäädäntö on laaja kokonaisuus. Erilaisia yritysten yhteiskuntavastuun eri osa-alueisiin liittyviä kysymyksiä säädellään lukuisissa eri laeissa (Liappis ym. 2019). Tässä otetaan huomioon vain aihealueen kannalta keskeisimpiä niin kotimaisen lainsäädännön kuin EU-lainsäädännön osia, ympäristövastuusta sekä vastuullisuusraportoinnista.

Kirjanpitolain mukainen lähtökohta yrityksen raportointiin on ”oikea ja riittävä” kuva yrityksen tuloksesta sekä taloudellisesta asemasta, ottaen huomioon yrityksen toiminnan luonne ja laajuus (Kirjanpitolaki 3:2§). Kuitenkin viime vuosina pinnalle nousseiden kestävä kehityksen haasteiden myötä on alettu pohtia, minkälaista tietoa tarvitsemme yrityksistä. Yrityksillä on merkittäviä resursseja sekä valtaa yhteiskunnassamme. Lisääntynyt riskitietoisuus onkin lisännyt vaatimuksia yritysten vastuullisuusraportoinnille (Mäkelä 2021).

Kirjanpitolakiin tehtiin muutos 29.12.2016 joka edellyttää yleisen edun kannalta merkittäviä yhtiöitä raportoimaan yhteiskuntavastuustaan (Laki kirjanpitolain muuttamisesta 1376/2016). Lailla pantiin täytäntöön EU direktiivi muun kuin taloudellisen tiedon raportoimisesta. Laki velvoittaa suuria, yli 500 ihmistä tilikauden aikana keskimäärin työllistävää, yleisen edun kannalta merkittävää yhtiöitä raportoimaan toiminnastaan, jotka koskevat ”ympäristöä, työntekijöitä ja sosiaalisia asioita, ihmisoikeuksia sekä korruption ja lahjonnan torjuntaa”. Yhtiöiden tulee lisäksi raportoida toimintaansa liittyvistä riskeistä ja näiden riskien hallinnasta sekä antaa lyhyt kuvaus liiketoimintamallistaan. Liiketoimintamallin kuvauksessa tulee olla kuvaus toimintaperiaatteista, toimintaperiaatteiden noudattamisen tulokset sekä keskeisimmät muut kuin taloudelliset tunnusluvut.

Raportointia on määrä tarkastella kahden vuoden välein sekä tehdä huomioita direktiivin soveltamisesta ja jatkokehittämisestä (Työ- ja elinkeinoministeriö 2016, Muun kuin taloudellisen tiedon direktiivi (2014/95/EU)). Muiden kuin taloudellisten tietojen raportointi on merkittävä uudistus erityisesti siitä syystä, että raportin tulee olla hallituksen allekirjoittama, joko toimintakertomuksen osana tai erillisenä vastuullisuusraporttina. Raportointivelvoite on osaltaan vaikuttanut siihen, että vastuullisuuden teemat on nousseet yritysten ylimmissä johdoissa uudelle konkreetian tasolle (Liappis ym. 2019).

Uusi eurooppalainen ilmastolaki astui voimaan kesällä 2021. Ilmastolain seurauksena EU:n ilmastoneutraaliustavoite vuoteen 2050 mennessä ja 55 % päästövähennystavoite vuoteen 2030 mennessä on jäsenmaitaan laillisesti sitova. Lain tarkoituksena on tehdä ilmastositoumuksista pakollisia ja estää yksittäisiä jäsenmaita perääntymästä kestävä kehityksen sitoumuksista. Lailla luodaan järjestelmä tavoitteiden edistykseen seurantaan. Lisäksi lailla halutaan tarjota ennustettavuutta sijoittajille ja muille taloudellisille toimijoille (Eurooppalainen ilmastolaki 2021/1119/EU, Ympäristöministeriö 2021).

Ympäristönsuojelulaki on yleislaki, jota sovelletaan toimintaan, josta aiheutuu tai saattaa aiheutua ympäristön pilaantumista. Lakia sovelletaan myös toimintaan, josta syntyy jätettä. Lain tarkoituksena on ehkäistä ympäristön pilaantumista ja sen vaaraa, suojella ihmisen terveyttä ja luontoa sekä edistää luonnonvarojen kestäväää käyttöä ja torjua ilmastomuutosta. Lain mukaan ympäristön pilaantumisen varaa aiheuttavalle toiminnalle on haettava lupa aluehallintovirastosta tai kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselta. Ympäristönsuojelulakia uudistettiin vuonna 2014, jolloin haluttiin saattaa laki ajan tasalle vastaamaan EU:n uudistunutta lainsäädäntöä sekä Suomen perustuslakia (731/1999) (Ympäristönsuojelulaki 2014/527, Liappis ym. 2019).

Jätelain tarkoituksena on edistää kierotaloutta ja luonnonvarojen käytön kestävyyttä. Lisäksi jätelailla pyritään vähentämään jätteiden määrää ja haitallisuutta sekä ehkäistä jätteistä ja jätehuollosta aiheutuvaa vaaraa ja haittaa terveydelle ja ympäristölle. Jätelailla varmistetaan myös toimiva jätehuolto. Lakia sovelletaan kaikkeen toimintaan ja tuotteisiin, joista syntyy jätettä. Käytännössä tämä suurinta osaa yritystoiminnasta. Jätteistä aiheutuvan ympäristön pilaantumisen ehkäisemisestä säädetään lisäksi edelle mainitussa ympäristön suojelulaissa ja jätteestä aiheutuvien terveyshaittojen ehkäisemisestä terveydensuojelulaissa (763/1994) (Jätelaki 646/2011). samankaltaisuuksia

3.2.2 Kansainväliset ei-sitovat linjaukset

Yrityksiä oikeudellisesti sitovan lainsäädännön ylimeneviä vastuullisuustekoja ja -odotuksia arvioidaan keskeisesti valtiodenvälisissä kansainvälisissä järjestöissä

hyväksytyjen linjausten pohjalta. Tärkeimmät yhteistyöelimet vastuullisuus kysymyksissä ovat YK sekä OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development). Keskeisimmät yritysten yhteiskuntavastuuta ohjaavat YK:n Global Compact -aloite, YK:n kestävän kehityksen tavoitteet sekä OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille (Liappis ym. 2019).

Global Compact oli ensimmäinen yritysten yhteiskuntavastuuseen kohdistuva YK:n aloite. Aloitteen tavoitteena oli saada yrityksen vapaaehtoisesti edistämään ja toteuttamaan yritystoiminnassaan kymmentä periaatetta. Periaatteista kuusi koskee ihmisoikeuksia, kolme ympäristöä ja yksi korruption estämistä. Aloitteesta on kehittynyt maailman laajin yhteiskuntavastuun yhteistyömuoto, joka on näkyvästi edistänyt yhteiskuntavastuun kysymysten vahvistumista sekä kansainvälisesti että kansallisesti valtioissa (Global Compact Network Finland, Liappis ym. 2019).

YK:ssa hyväksyttiin vuonna 2015 YK:n kestävän kehityksen tavoitteet vuosille 2016–2030. Tavoitteet tähtäävät äärimmäisen köyhyyden poistamiseen sekä kestäväan kehitykseen. Tavoitteet pyrkivät ottamaan huomioon kehityksessä ympäristön, ihmiset ja talouden ”*tasavertaisesti huomioon*”. Kestävän kehityksen tavoitteiden kantava periaate on sopeuttaa ihmisen toimintaa maapallon luonnonvaroihin sekä luonnon kestokykyyen. Tavoitteet ottavat huomioon myös yritysten tärkeän roolin maailmanlaajuisten kestävän kehityksen ongelmien torjumisessa (YK kestävän kehityksen tavoitteet 2015, Zrníc 2020).

OECD jäsenvaltioiden hyväksymät OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille luotiin täydentämään YK:n kestävän kehityksen tavoitteita (Liappis ym. 2019). Toimintaohjeet ovat valtioiden monikansallisille yrityksille esittämiä suosituksia vastuullisesta liiketoiminnasta. Toimintaohjeissa esitellään vapaaehtoisuuteen perustuvat periaatteet ja normit sovellettavan lainsäädännön ja kansainvälisten standardien mukaiselle vastuulliselle liiketoiminnalle. Toimintaohjeet ovat kattava säännöstö, joka on ainoa vastuullista liiketoimintaa koskeva kansainvälisesti hyväksytty ohjeisto, jota OECD jäsenvaltiot ovat sitoutuneet edistämään (OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille).

3.3 Vastuullisuusraportoinnin haasteet

Yrityksen vastuullisuusraportointiin kohdistuu tällä hetkellä suuria kehityspaineita. Paineet ovat lähtöisin yhteiskunnan tarpeesta saada lisätietoa kestävästä kehityksestä haasteista ja toisaalta tarvitaan informaation kulun ja yhteiskunnan kehittämistä. Yhteiskunnan eri osa-alueilla käydään parhaillaan paljon keskustelua siitä, minkälaista tietoa yrityksiltä tarvitsemme, kuinka tietoa olisi parasta kerätä sekä miten tietoa saataisiin hyödynnettyä tehokkaimmin, jotta sillä olisi mahdollisimman suuri vaikutus yhteiskuntaan. Tämä näkyy esimerkiksi keskustelussa lainsäädännön kehityksestä sekä eri standardien tarpeellisuudesta (Mäkelä 2020).

Vaikka standardit ja vastuullisuusraportoinnin laillisetkin kehykset ovat viime vuosina kehittyneet tutkimuksissa on huomattu, että vastuullisuusraportointi keskittyy usein pelkästään positiivisiin asioihin. Lisäksi raportoinnin vertailtavuudelle elintärkeä jatkuvuus on tutkimuksessa koettu huonoksi. Raportoitavat asiat vaihtelevat hieman vuodesta toiseen tai ne mitataan hieman eri kriteeristöllä, jolloin edellisiä vuosia ei voida vertailla keskenään, ja näin raportoinnin vertailukelpoisuus sekä uskottavuus kärsivät (Mäkelä 2020; Boiral & Henri 2017).

Toisena vastuullisuusraportoinnin suurimpia haasteita on raportoidun tiedon epäolennaisuus (Siew 2015). Muun kuin taloudellisen tiedon direktiivissä korostetaan, että yhtiöiden tulisi raportoida toimialansa ja yhtiönsä toiminnan kannalta keskeisistä asioista, kuitenkin direktiivin mukaisesti. Direktiivissä yhtiöitä veloitetaan raportoimaan kestävyyskysymysten vaikutuksista niiden toimintaan, tulokseen sekä kehitykseen. Lisäksi veloitetaan raportoimaan yhtiön toiminnan vaikutuksista ihmisiin ja ympäristöön, eli laajemmin kestävyysongelmiin. Tätä kutsutaan usein nimellä kaksinkertainen olennaisuus (Muun kuin taloudellisen tiedon direktiivi 2014/95/EU, Komission tiedonanto 2019). Olellisuutta korostetaan myös GRI-standardeissa (GRI 2022). Kuitenkin tutkimuksissa on huomattu yritysten harjoittavan niin kutsuttua ”viherpesua” raportoinnin osalta. Raportoidaan epäolellaisista asioista, jotta saadaan yhtiön vastuullisuusraportti näyttämään positiivisemmalta (Siew 2015).

Vastuullisuusraportoinnin sekä laskennan saralla on puutteista huolimatta tehty huomattavaa edistystä sekä kehitetty uusia innovaatioita viime vuosikymmenen aikana. Kuitenkin tutkimuksissa kaivataan vielä kokonaisvaltaisempia innovaatioita, tiettyjen erityiskysymysten ongelmien ratkomisen sijaan, sekä laajempaa, koko yhteiskunnan kattavaa, näkökulmaa vastuullisuusraportointiin. Yrityksen ovat tässä keskiössä, ja ne voivatkin olla yksi keskeisistä toimijoista, joilla on mahdollisuus lieventää yritysten haitallisia vaikutuksia ympäristöön ja yhteiskuntaan, ja kehittää uutta innovatiivista kirjanpitoa ja raportointia (Schaltegger ym. 2017).

4. VAKUUTUSYHTIÖIDEN YMPÄRISTÖTEEMOISTA RAPORTOIMINEN

4.1 Tutkimusmenetelmä ja aineisto

Tutkielma toteutettiin laadullisena, koska laadullinen tutkimus sopii hyvin tutkittavana olevan ilmiön sekä sen taustan syvällisempään ymmärtämiseen (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Tutkielmassa käytetään sekundaarista aineistoa eli valmista, muuhun tarkoitukseen luotua aineistoa. Tutkielmassa aineistona toimivat kuuden suurimman Suomessa toimivan vakuutusyhtiön tai niiden emoyhtiön vuoden 2021 vuosikertomukset sekä mahdolliset vastuullisuusraportit. Yhtiöiksi on valittu OP Ryhmä, Sampo konserni, LähiTapiola ryhmä, keskinäinen vakuutusyhtiö Fennia sekä Nordea Oyj. Sampo konserniin kuuluvat vakuutusyhtiö If sekä henkivakuutusyhtiö Mandatum Life, joita molempia käsitellään Sampo konsernin alla.

Tutkielman analyysi suoritettiin sisällönanalyysinä. Sisällönanalyysi on joustava tutkimusmenetelmä, ja sen avulla valittua aineistoa voidaan analysoida systemaattisesti ja objektiivisesti. Sisällönanalyysin keinon voidaan saada tiivistetty ja järjestelty kuva aineistosta johtopäätösten tekemistä varten (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Analyysissä aineistosta eroteltiin ilmasto- ja ympäristöteemainen raportointi. Raportointi jaoteltiin teemoihin Euroopan komission tiedonantoa mukaillen, ja lopulta peilattiin raportointia näihin kriteeristöihin. Lopuksi yhtiöiden ilmasto- ja ympäristöteemainen raportointi koottiin yhteen ja tehtiin loppupäätelmät.

4.2 Alustus

Muun kuin taloudellisen tiedon raportoinnin direktiivi vaatii yleisen edun kannalta merkittäviltä yli 500 henkilöä työllistäviltä listayhtiöiltä, pankeilta ja vakuutuslaitoksilta vastuullisuusraportointia. Tässä tutkielmassa tarkastellaan Suomen suurimpien vakuutusyhtiöiden ympäristöteemaista raportointia Euroopan komission tiedonannon ”Muiden kuin taloudellisten tietojen raportointia koskevat suuntaviivat: Ilmatoon liittyvien tietojen raportointia koskeva täydennysosa” valossa. Ohjeistus on ei-sitovaa,

mutta pyrkii helpottamaan yhtiöiden ilmastoteemaista vastuullisuusraportointia ei-taloudellisen tiedon raportoimisen direktiivin mukaisesti. Tässä tutkielmassa keskitytään valittujen yhtiöiden raportointiin. Tutkimuksessa ei oteta kantaa siihen, mitä tekoja kyseiset yhtiöt ovat todellisuudessa tehneet tai tietojen oikeellisuuteen vaan siihen, kuinka he itse kertovat toimistaan.

Tulosten raportointi on jaettu alaotsikoihin tiedonannon teemojen mukaisesti. Viimeisessä alaluvussa tehdään yhteenveto tutkimuksen tuloksista.

4.3 Liiketoimintamalli

Yritysten sidosryhmien on tärkeää tietää yrityksen näkemys siihen, kuinka ilmastonmuutos vaikuttaa yrityksen liiketoimintamalliin ja strategiaan. Lisäksi olisi tärkeää tietää, kuinka yrityksen itsensä toiminta vaikuttaa ilmastoon. Huomioon olisi otettava lyhyt, keskipitkä ja pitkä aikaväli. Jotta ilmastoon liittyvä raportointi olisi asianmukaista, on tärkeää, että yrityksellä on näkökulmana pidemmän aikavälin tarkastelu kuin taloudellisessa raportoinnissa. Ilmastonmuutoksen vaikutusten sisällyttämiseksi yritysten suunnitteluprosessiin yritysten tulisi pohtia mihin niiden liiketoiminnan osa-alueisiin ilmastonmuutoksen vaikutukset mahdollisesti heijastuvat. Jos yritykset eivät tarkastele liiketoimintamalliaan ja strategiaansa ilmastonmuutoksen valossa, niillä voi olla huomaamattomia kielteisiä vaikutuksia ilmastoon ja tämä voi pidemmällä aikavälillä vaikuttaa kielteisesti myös liiketoimintaan. (Komission tiedonanto 2019.) Taulukossa 1 on koottuna liiketoimintamalliin liittyvien osa-alueiden raportointi vakuutusyhtiöissä.

Taulukko 1. Liiketoimintamalliin liittyvien osa-alueiden raportointi vakuutusyhtiöissä

Liiketoimintamalli	OP (Pohjola Vakuutus)	Sampo-konserni (If ja Mandatum Life)	LähiTapiola-ryhmä	Fennia	Nordea (Nordea Henki)
Kuvaile ilmastoon liittyvien riskien ja mahdollisuuksien vaikutus yrityksen liiketoimintamalliin, strategiaan ja rahoitussuunniteluun	kyllä	kyllä	kyllä	ei	kyllä
Kuvaile, miten yrityksen liiketoimintamalli voi vaikuttaa ilmastoon sekä myönteisesti että kielteisesti.	kyllä	kyllä	kyllä	ei	kyllä

Kuvaile yrityksen liiketoiminnan ja strategian kestävyyttä ottaen huomioon erilaiset ilmastoon liittyvät skenaariot eriaikaväleillä, mukaan lukien ainakin 2 °C:n tai alemman lämpötilan skenaario ja yli 2 °C:n skenaario	ei	kyllä	osittain	ei	osittain
--	----	-------	----------	----	----------

Ilmastoon liittyvistä riskeistä ja mahdollisuuksista yrityksen toiminnalle raportoitiin lähtökohtaisesti hyvin. Tarkasteltavista yhtiöistä ainoastaan Fennia ei raportoi ollenkaan ilmastoon liittyvistä riskeistä ja mahdollisuuksista yrityksen liiketoimintamalliin, strategiaan ja rahoitukseen. Yritykset raportoivat lähtökohtaisesti hyvin ilmastoon liittyvien riskien vaikutuksesta varsinkin liiketoimintaansa. Esimerkiksi LähiTapiola tunnistaa sään ääri-ilmiöiden yleistymisen riskiksi vakuutustoiminnalle. ”*Esimerkiksi myrskyjen, rankkasateiden ja tulvien lisääntyminen voi johtaa korvausvaatimusten merkittävään kasvuun, liiketoiminnan kannattavuuden heikkenemiseen tai oman liiketoiminnan jatkuvuuden häiriintymiseen*” (LähiTapiola-ryhmän vastuullisuusraportti 2021).

Lisäksi ilmastoon liitännäiset maineriskit sekä siirtymäriskit eli vähähiiliseen siirtymään liittyvät riskit, oli tunnistettu useamman yrityksen raportoinnissa. Rahoitusnäkökulmasta sijoitusten osalta riskeistä puhutaan myös laajasti. Strategian osalta ilmastoon liittyvien riskien vaikutukset jäävät pienemmälle huomiolle. Kuitenkin monen yrityksen strategiassa ilmastoon liittyvät kysymykset on mainittu. Esimerkiksi Sampo kertoo ottaneensa vastuullisen ja ympäristön huomioiman toiminnan osaksi jokapäiväistä toimintaansa. Ilmastoon liittyvistä mahdollisuuksista raportoidaan huomattavasti vähemmän. Kuitenkin esimerkiksi LähiTapiola kertoo voivansa tarjota ratkaisuja ilmastonmuutoksen hillintään, tukevansa suomalaisia ratkaisuja ilmastonmuutoksen hillintää ja torjuntaan sekä kehittävänsä vakuutustoimintaansa. Fennian vastuullisuusraportissa ilmastonmuutos mainitaan, mutta sen tuomista riskeistä yrityksen toiminnalle ei raportoida.

Raportoinnissa yrityksen liiketoimintamallin vaikutuksista ilmastoon kohosi esille epäsuorat rahoituksen tai sijoitustoiminnan vaikutukset ilmastoon. Epäsuorista päästöistä sijoituksissaan sekä rahoituksissaan raportoivat OP, Sampo, LähiTapiola sekä Nordea.

Ilmastonmuutokseen liittyvät skenaariot huomioivat raportoinnissaan Sampo, LähiTapiola sekä Nordea. Esimerkiksi Sampo huomioi raportoinnissaan skenaarion, jossa lämpötila nousee 3-5 astetta. Raportoinnissa mainitaan äärimmäisten sääolosuhteiden ja luonnonkatastrofien kasvava todennäköisyys ja sen vaikutus vahinkovakuutustoimintaan. Lisäksi Sampo kertoo sisällyttäneensä sääolosuhteiden ja luonnonkatastrofien kasvavan todennäköisyyden riskimalleihinsa. Sampo myös kertoo, että käyttää herkkyyksianalyseissään skenaarioita, joissa luonnonkatastrofien oletetaan muuttuvan vakavammiksi. Nordea puolestaan arvioi eri skenaarioiden aiheuttamia riskejä osakkeisiin sekä joukkovelkakirjalainoihin, mutta ei oikeastaan määrittele skenaarioiden vaikutuksia muulle liiketoiminnalleen. LähiTapiola puolestaan raportoi skenaarioiden vaikutusta kiinteistövarainhoidon näkökulmasta, mutta ei ota huomioon muita liiketoimintansa osa-alueita.

4.4 Toimintaperiaatteet ja due diligence

Hallinto- ja valvontajärjestelmät ovat keskeisinä osina luomassa luotettavuuden kuvaa yrityksen ilmastoon liittyvien kysymysten lähestymistavasta sidosryhmiin päin. Tiedot yrityksen johdon ja hallituksen osallistumisesta ja vastuusta ilmastoon liittyvissä teemoissa kertovat sidosryhmille, millä tasolla yrityksen tietoisuus ilmastoon liittyvistä kysymyksistä on. Hallituksen roolin kuvauksessa yritys voi halutessaan viitata johonkin pakolliseen hallinnointi- tai ohjausjärjestelmään. Usein sidosryhmät ovat kiinnostuneita myös yrityksen toimintaperiaatteista ja niihin liittyvistä tavoitteista liittyen ilmastomuutoksen hallintaan ja sopeutumiseen. (Komission tiedonanto 2019.)

Lisäksi sidosryhmiä saattaa kiinnostaa yrityksen due diligence – prosessit. Nämä tiedot auttavat sidosryhmiä ymmärtämään yrityksen kykyä harjoittaa liiketoimintaa niin, että ilmastoon liittyvät riskit minimoidaan ja myönteiset vaikutukset maksimoidaan. Ilmastoon liittyvät toimintaperiaatteet ja prosessit voivat olla muista toimintaperiaatteista erillisiä tai niihin sisällytettyjä. Yrityksen on suositeltavaa selittää lähestymistapaansa ilmastoon liittyvien kysymysten hallinnassa ja perustella kyseinen lähestymistapa (Komission tiedonanto 2019). Taulukossa 2 on koottuna toimintaperiaatteisiin ja due diligenceen liittyvien osa-alueiden raportointi vakuutusyhtiöissä.

Taulukko 2. Toimintaperiaatteisiin ja due diligenceen liittyvien osa-alueiden raportointi vakuutusyhtiöissä

Toimintaperiaatteet ja dual diligence	OP (Pohjola)	Sampo-konserni (If ja Mandatum Life)	LähiTapiola-ryhmä	Fennia	Nordea Henki
Kuvaile yrityksen ilmastoon liittyviä toimintaperiaatteita, kuten ilmastonmuutoksen lieventämiseen tai siihen sopeutumiseen liittyviä toimintaperiaatteita	kyllä	kyllä	kyllä	kyllä	kyllä
Kuvaile yrityksen osana toimintaperiaatteitaan asettamia ilmastoon liittyviä tavoitteita, erityisesti kasvihuonekaasupäästöjä koskevia tavoitteita, sekä sitä, miten yrityksen tavoitteet liittyvät kansallisiin ja kansainvälisiin tavoitteisiin ja erityisesti Pariisin ilmastopöytäkirjaan	kyllä	kyllä	kyllä	osittain	kyllä
Kuvaile hallituksen suorittamaa ilmaston liittyvien riskien ja mahdollisuuksien valvontaa.	osittain	osittain	ei	ei	osittain
Kuvaile johdon roolia ilmaston liittyvien riskien ja mahdollisuuksien arvioinnissa ja hallinnassa, ja perustelee lähestymistapaa	ei	osittain	osittain	ei	osittain

Kaikki tarkastelluista yrityksistä kuvasivat yrityksen ilmastoon liittyviä toimintaperiaatteita, esimerkiksi ilmastonmuutoksen lieventämisen tai siihen sopeutumista raportoinnissaan. Esiin nousivat vahvasti varsinkin vastuullinen sijoittaminen ja sitä kautta epäsuorien päästöjen vähentäminen, joista kertovat kaikki yritykset. Esimerkiksi Sampo-konserni on sitoutunut vastuulliseen sijoittamiseen, sijoitusten hiilijalanjäljen arvioimiseen sekä ilmastovaikutusten arvioimiseen. Monet yritykset myös kertovat vastikään uusista vastuullisista ilmatorisistä huomioivista toimintaperiaatteista. Näitä ovat esimerkiksi Fennia ja LähiTapiola. Lisäksi LähiTapiola on ottanut vastuulliset ilmastonmuutoksen huomioivat käytännöt käyttöön toimitusketjuissaan sekä tuote- ja palveluntarjonnassaan.

Vahvaksi teemaksi rahoitusta tarjoavien toimijoiden eli OP:n ja Nordean osalta nousi kestävä rahoituksen myöntäminen. Esimerkiksi OP tarjoaa yrityksille niin kutsuttuja vihreitä lainoja, joissa lainanottaja sitoutuu käyttämään lainatut varat määrättyihin kestävyystavoitteisiin. Lisäksi Nordea pyrkii ohjaamaan yritysrahoitusasiakkaitaan kestävämpään suuntaan, ja OP on sitoutunut olemaan rahoittamatta uutta kivihiileen liittyvää toimintaa eikä kehittä uusia asiakkuuksia yhtiöiden kanssa, joiden taloudellinen riippuvuus kivihiilestä on yli 5 prosenttia.

Ilmastoön liittyvistä tavoitteista raportoivat kattavasti lähes kaikki yritykset. Tavoitteista raportoiminen oli puutteellista ainoastaan Fenniällä. Fennia kertoi ilmastoön liittyvistä tavoitteistaan ainoastaan kiinteistösjoitusten osalta. Tavoitteista pinnalle nousi monen yrityksen kohdalla tavoite hiilineutraaliudesta. OP ryhmä raportoi tavoitteensa olla hiilineutraali vuonna 2025, tavoitellen myös yritysluottosalkkujensa hiilineutraaliutta samana vuonna. LähiTapiola raportoi tavoitteensa olevan hiilineutraalius vuoteen 2025 mennessä ja vakuuttamisen CO₂ nettonollapäästöt vuonna 2050. Myös Nordean nettonollapäästöjen tavoite oli vuodessa 2025. Ilmastoön liittyvien tavoitteiden osalta esiin nousi vahvasti YK:n kestävän kehityksen tavoitteet. YK:n kestävän kehityksen mukaisia tavoitteita oli määritellyt Sampo-konserni ja Nordea, ja useampi yhtiö kertoi allekirjoittavansa kestävän kehityksen tavoitteet.

Raportoinnissa hallituksen suorittamasta valvonnasta ja johdon roolista ilmastoön liittyvien riskien ja mahdollisuuksien osalta oli huomattavia puutteita. Hallituksen suorittamaa valvontaa eivät raportoineet ollenkaan LähiTapiola sekä Fennia. Yleisimpänä ongelmana havaittiin, että hallituksen raportoitiin valvovan kestävän kehityksen toimia mutta ei eritelty ilmastoön liittyviä toimia, tai toimien kuvailu jäi puutteelliseksi, esimerkiksi Sampo-konserni raportoi hallituksella olevan ylin päätösvalta vastuullisuusasioissa ja nimittäneensä tarkastusvaliokunnan valvomaan vastuullisuusraportointia sekä vastuullisuuteen liittyviä toimia. Vaikkakin ilmastotoimet voidaan lukea osaksi vastuullisuustoimintaa, yrityksiltä kaivattaisiin enemmän juuri *"ilmastoön liittyvien riskien ja mahdollisuuksien valvontaa"* ja siitä raportointia. Samanlaiset ongelmat liittyvät johdon rooliin. Sampo-konserni, LähiTapiola sekä Nordea olivat määritelleet johtonsa roolia vastuullisuustyössä. Kuitenkin kuvailu jäi puutteelliseksi johdon roolin osalta ilmastoön liittyvien riskien ja mahdollisuuksien hallinnassa.

4.5 Toimintaperiaatteiden tulokset

Ilmastoön liittyvien toimintaperiaatteiden tulosten julkistaminen auttaa sidosryhmiä seuraamaan ja arvioimaan yrityksen toimintaperiaatteiden kehitystä, yrityksen asemaa, tulosta sekä toimien vaikutusta. Arvioidessaan tulostaan asetettujen tavoitteiden kautta ja

raportoidessaan tavoitteiden edistymisestä yritys osoittaa ilmastoon liittyvien strategisten päätösten sekä toimien johdonmukaisuutta. Määrällisiä näkökohtia kuten indikaattoreita käsitellään kohdassa tulosindikaattorit (Komission tiedonanto 2019). Taulukossa 3 on koottuna toimintaperiaatteiden tuloksiin liittyvien osa-alueiden raportointi vakuutusyhtiöissä.

Taulukko 3 Toimintaperiaatteiden tuloksiin liittyvien osa-alueiden raportointi vakuutusyhtiöissä

Toimintaperiaatteiden tulokset	OP (Pohjola)	Sampo- konserni (If ja Mandatium Life)	LähiTapiola- ryhmä	Fennia	Nordea Henki
Kuvaile yrityksen ilmastonmuutosta koskevien toimintaperiaatteiden tuloksia, kuten yrityksen tulosta ilmastoon liittyvien riskien ja mahdollisuuksien hallintaan käytettyjen indikaattorien ja asetettujen tavoitteiden perusteella.	osittain	osittain	osittain	osittain	osittain
Kuvaile kasvihuonekaasupäästöjen kehitystä asetettujen tavoitteiden suhteen ja niihin pidemmällä aikavälillä liittyviä riskejä.	kyllä	kyllä	kyllä	kyllä	kyllä

Kaikki yhtiöistä kuvailivat kasvihuonekaasupäästöjen kehitystä valitsemillaan aikaväleillä sekä suhteessa tavoitteisiinsa. Kuitenkin pidemmän aikavälin niihin liittyviä riskien kuvailu oli puutteellista lähes kaikilla. Kriteerin keskeisin tavoite on kuitenkin kasvihuonekaasupäästöjen seuranta, joten kaikille on annettu piste.

Ilmastonmuutokseen liittyvien toimintaperiaatteiden tulosten raportointi puolestaan oli vaihtelevampaa, kaikki yhtiöt kuitenkin raportoivat jotain toimintaperiaatteidensa tuloksista. Monien yhtiöiden ilmastonmuutoksesta koskevien toimintaperiaatteiden tavoitteet oli määritelty vasta viime vuosina, joten tuloksia suhteessa tavoitteisiin oli vielä laihasti. Tuloksia olivat kuitenkin esitelleet esimerkiksi OP, joka raportoi saaneensa CDP-ilmastoarvioinnissa kiitettävän tuloksen. Positiivisia askelia oli otettu myös esimerkiksi Sampon ja Nordean toimesta, jotka raportoivat edistyneensä sijoitustensa hiilijalanjälkien arvioinnissa. LähiTapiola sekä Fennia puolestaan raportoivat toimitilojen sekä asuntokohteiden energiatehokkuustoimenpiteiden säästövaikutuksistaan. Suurin osa yhtiöistä oli aiemmissa kohdissa todennut sitoutuvansa kestävään sijoittamiseen, mutta tulokset tästä jäivät puutumaan lähes täysin.

4.6 Merkittävimmät riskit ja riskienhallinta

Yrityksen riskienhallinta on hyvin tärkeää sijoittajien sekä muiden sidosryhmien kannalta. Se, kuinka yritys tunnistaa ilmastoon liittyviä riskejä, määrittelee keskeisimmät risksinsä ja hallitsee näitä, on tärkeää kaikkien sidosryhmien kannalta. Riskejä koskevan julkaistavan tiedon tulisi sisältää yrityksen riskit, jotka vaikuttavat kielteisesti ilmastoon sekä ilmastonmuutoksesta aiheutuvat riskit, jotka vaikuttavat kielteisesti yritykseen. Myös näiden riskien liittymä kohtia olisi hyvä tarkastella yrityksen raportoinnissa. Ilmastoon liittyvien riskien tarkastelussa olisi hyvä käyttää pidempää aikaväliä kuin perinteisistä taloudellisista riskeistä puhuttaessa. Ilmastoon liittyvien riskien määrällisen tiedon raportoinnissa voi olla haasteita puutteellisten menetelmien ja tietojen takia. Yrityksen olisi kuitenkin suositeltavaa raportoida mahdollisimman hyvää laadullista tietoa, kunnes näitä tietoja ja menetelmiä koskevia tietoja on paremmin saatavilla (Komission tiedonanto 2019). Taulukossa 4 on koottuna merkittävimpiin riskeihin ja riskienhallintaan liittyvien osa-alueiden raportointi vakuutusyhtiöissä.

Taulukko 4. Merkittävimpiin riskeihin ja riskienhallintaan liittyvien osa-alueiden raportointi vakuutusyhtiöissä

Merkittävimmät riskit ja riskienhallinta	OP (Pohjola)	Sampo- konserni (If ja Mandatun Life)	LähiTapiola- ryhmä	Fennia	Nordea Henki
Kuvaile, millaisia ovat yrityksen prosessit ilmastoon liittyvien riskien tunnistamiseksi ja arvioimiseksi lyhyellä, keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä. Kerro myös, miten yritys määrittelee lyhyen, keskipitkän ja pitkän aikavälin.	ei	ei	ei	ei	osittain
Kuvaile merkittävimmät ilmastoon liittyvät riskit, jotka yritys on tunnistanut lyhyellä, keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä koko arvoketjussa. Kuvaile myös, mitä oletamuksia on tehty, kun nämä riskit on tunnistettu. Kuvauksen pitäisi sisältää merkittävimmät riskit, jotka johtuvat riippuvuussuhteesta ilmastonmuutoksen uhkaamaan luonnonpääomaan, kuten veteen, maahan, ekosysteemeihin tai luonnon monimuotoisuuteen	osittain	osittain	osittain	ei	osittain
Kuvaile ilmastoon liittyvien riskien hallintaprosesseja (tarvittaessa sitä, miten niissä päätetään riskien lieventämisestä,	ei	kyllä	ei	ei	kyllä

siirtämisestä, hyväksymisestä tai valvomisesta) ja sitä, miten yritys hallitsee nimenomaan tunnistamiaan ilmastoon liittyviä riskejä.					
Kuvaile, miten ilmastoon liittyvien riskien tunnistamista, arviointia ja hallintaa koskevat prosessit on sisällytetty yrityksen muuhun riskinhallintaan. Yksi tämän kuvauksen tärkeänäkökohta on, miten yritys määrittelee ilmastoon liittyvien riskien suhteellisen merkittävyyden muihin riskeihin verrattuna.	ei	ei	ei	ei	ei

Merkittävimmistä ilmastoon liittyvistä riskeistä, niiden tunnistamisesta, määrittelystä, hallintaprosesseista sekä merkittävyydestä raportoitiin vaihtelevasti. Yhtiöistä Fennia ei raportoinut mistään riskien ja riskienhallinnan kategoriassa, kun taas laajimmin raportoinut Nordea raportoi kolmesta eri osa-alueesta. Yrityksen prosesseista ilmastoon liittyvien riskien tunnistamiseksi raportoi ainoastaan Nordea. Nordea kertoo arvioivansa olennaisia ilmastoon liittyviä riskejä eri omaisuusluokissa käyttäen erilaisia malleja sekä tietoaineistoja. Esimerkiksi listattujen osake- ja yrityslainojen osalta Nordea käyttää MSCI Climate Value-at-Risk mallia arvioidakseen siirtymäriskejä ja fyysisiä riskejä erilaisissa ilmastoskenaarioissa. Eri aikavälien riskien tunnistamisprosesseista ei kuitenkaan ole raportoitu.

Kaikki tarkastelun kohteena olevista yhtiöistä raportoivat jollain tasolla ilmastoon liittyvistä riskeistään, lukuun ottamatta Fenniaa. Kaikkien yhtiöiden riskien kuvailusta kuitenkin puuttui eri aikavälien riskien erittely. Myöskin riippuvuussuhteen ”ilmastonmuutoksen uhkaamaan luonnonpääomaan, kuten veteen, maahan, ekosysteemeihin tai luonnon monimuotoisuuteen” ilmi tuominen jäi lähes kaikilla vajaaksi. Yleisin yhtiöiden esiintuoma ilmastoon liittyvä riski oli sään ääri-ilmiöiden ja luonnonkatastrofien vaikutus varsinkin vakuutusliiketoimintaan. Esimerkiksi LähiTapiola toi ilmi raportoinnissaan, että myrskyjen, rankkasateiden ja tulvien lisääntyminen voi johtaa korvausvaatimusten merkittävään kasvuun, joka puolestaan vaikuttaa liiketoiminnan kannattavuuteen ja voi uhata jopa liiketoiminnan jatkuvuutta.

Toinen pinnalle noussut riskiteema oli siirtymäriskit. Varsinkin äkilliset ilmastopoliittiset sijoitustoimintaa koskevat lainsäädännön muutokset. Siirtymäriskeiksi tunnistettiin myös päästöoikeuksien kustannuksien nousu sekä rakentamisen materiaalien hintojen nousu.

Vaikka nämä eivät suoraan ole ilmastoon liittyviä riskejä, ovat ne epäsuoria ja siksi tässä huomioituja. LähiTapiola tunnisti ilmastoon liittyviksi riskeiksi lisäksi kuluttajakäyttäytymisen muutokset sekä sidosryhmien kasvavat odotukset koskien kestäväää liiketoimintaa.

Monet yhtiöistä raportoivat hallitsevansa sijoitusriskejään ottamalla ESG-näkökohdat huomioon sijoitustoiminnassaan. Vaikka tämä on tärkeä näkökohta, ei siitä ole annettu pistettä, jos yritys ei ole selittänyt hallintaprosesseistaan tarkemmin. Ilmastoon liittyvien riskien hallintaprosesseista raportoivat laajemmin Sampo sekä Nordea. Sampo raportoi sisällyttäneensä äärimmäisten sääilmiöiden ja luonnonkatastrofien kasvavan todennäköisyyden riskimalleihinsa. Se myös raportoi hallitsevansa ilmastomuutokseen liittyviä riskejä jälleenvakuutusohjelmilla sekä hinnantarkastuksilla. Sampo lisää, että se auttaa yritys- ja yksityisasiakkaitaan hallitsemaan ilmastomuutokseen liittyviä riskejä. Siirtymäriskiä puolestaan Sampo hallitsee seulomalla sijoituksiaan fossiilisten polttoaineiden suhteen ja mittaamalla sijoitustensa hiilijalanjäljen.

Monien muiden yhtiöiden tapaan Nordea raportoi ottavansa ilmastonäkökohdat huomioon sijoitustoiminnassaan. Nordea kuitenkin erottuu joukosta, sillä se raportoi kehittävänsä ja parantelevansa valmiuksiaan integroida ilmastoon liittyviä riskejä osaksi sijoitusprosessejaan ja näin hallita riskejä. Sammon tapaan myös Nordea raportoi ottaneensa ilmastoon liittyvät riskit mukaan riskimallinnuksiinsa. Nordea raportoi myös tekevänsä ESG-arviointeja yrityslainan ottajille vähentääkseen luottoriskiä. Kotitalouspuolella Nordea huomioi asuntolainaprosessissaan energiatehokkuusriskit sekä fysikaaliset riskit vähentääkseen luottoriskiään.

Mikään tarkastelun yhtiöistä ei raportoinut ilmastoon liittyvien riskien suhteesta muihin riskeihin ja riskienhallintaan.

4.7 Tulosindikaattorit

Muun kuin taloudellisen tiedon direktiivin mukaan yrityksen tulisi julkaista tärkeimmät muut kuin taloudelliset tulosindikaattorit, jotka ovat merkityksellisiä kyseiselle liiketoiminnalle. Yrityksen tulisi harkita indikaattorien käyttämistä tukemaan ilmastoon

liittyvien tietojen raportointia. Näin pyritään mahdollistamaan entistä parempaan vertailukelpoisuuteen. Indikaattorit olisi sisällytettävä muihin julkistettaviin tietoihin selittävien tekstien tueksi ja selitykseksi. Tietojen varmennus ja luotettavuus on keskeistä, jotta niitä voidaan käyttää päätöksenteon tukena. Yrityksen olisi kuvailtava indikaattorien laskemiseen ja arvioimiseen käytetyt menetelmät ja niiden mahdolliset muutokset. (Komission tiedonanto 2019.) Taulukossa 5 on koottuna tulosindikaattoreista kasvihuonekaasupäästöihin liittyvien osa-alueiden raportointi vakuutusyhtiöissä.

Taulukko 5. Kasvihuonepäästöihin liittyvien osa-alueiden raportointi vakuutusyhtiöissä

Tulosindikaattorit		OP (Pohjola)	Sampo- konserni (If ja Mandatum Life)	LähiTapiola- ryhmä	Fennia	Nordea Henki
Kasvihuonekaasupäästöt	Suorat kasvihuonekaasupäästöt lähteistä, jotka yritys omistaa tai jotka ovat sen määräysvallassa	kyllä	kyllä	kyllä	ei	kyllä
	Hankitun tai kulutetun sähkön, höyryn, lämmön tai jäähdityksen tuotannosta aiheutuvat epäsuorat kasvihuonekaasupäästöt	ei	kyllä	kyllä	ei	kyllä
	Kaikki muut epäsuorat kasvihuonekaasupäästöt, jotka syntyvät raportoivan yrityksen arvoketjussa, mukaan lukien sekä alkuperäisiä loppupään päästöt	osittain	kyllä	kyllä	ei	kyllä
	Kasvihuonekaasujen absoluuttisten päästöjen tavoite	ei	osittain	osittain	ei	ei

Kasvihuonepäästöistä yhtiöt raportoivat pääsääntöisesti hyvin. Ainut yhtiöistä, joka ei raportoi kasvihuonekaasupäästöistään on Fennia. Lisäksi suurempia puutteita raportoinnissa oli kasvihuonekaasupäästöjen absoluuttisten tavoitteiden osalta. Monet yhtiöistä raportoivat hiilineutraaliustavoitteistaan, mutta tarkemmat kasvihuonekaasupäästötavoitteet jäivät uupumaan. Sampo -konsernissa tavoitteet kasvihuonekaasupäästöjen osalta raportoitiin tytäryhtiöittäin, osa tytäryhtiöistä oli näin tehnyt ja osalta se jäi puuttumaa. LähiTapiola puolestaan raportoi

kasvihuonekaasupäästötavoitteensa sijoitussalkun osalta, muttei muun toiminnan. Suorat kasvihuonekaasupäästöt olivat yleisin tämän kategorian raportoitu tieto. Yleisin raportoitu tapa laskea kasvihuonekaasupäästöjä oli GHG-protokolla (Greenhouse Gas Protocol). Näin kasvihuonekaasupäästönsä laski esimerkiksi OP.

Taulukko 6. Energiaan liittyvien osa-alueiden raportointi vakuutusyhtiöissä

Tulosindikaattorit		OP (Pohjola)	Sampo- konserni (If ja Madatum Life)	LähiTapiola- ryhmä	Fennia	Nordea Henki
Energia	Kokonaisenergiankulutus ja/tai tuotanto uusiutuvista ja uusiutumattomista lähteistä	ei	kyllä	kyllä	ei	kyllä
	Energiatehokkuustavoite	ei	ei	kyllä	ei	ei
	Uusiutuvan energian kulutus- ja/tai tuotantotavoite	ei	ei	kyllä	ei	ei

Taulukossa 6 on koottuna tulosindikaattoreista energiaan liittyvien osa-alueiden raportointi vakuutusyhtiöissä. Energiaan liittyvien tulosindikaattorien raportoiminen oli tarkastelluilla yhtiöillä vajaata. Ainoa, joka raportoi energiatehokkuustavoitteestaan sekä uusiutuvan energian kulutustavoitteestaan oli LähiTapiola. Muutamat yhtiöt kuitenkin raportoivat kohteistaan, jotka käyttävät uusiutuvaa energiaa mutta uusiutuvan energian käyttötavoitteet jäivät uupumaan. LähiTapiola kertoo käyttäneensä 80 % toimipisteissä uusiutuvaa energiaa vuonna 2021 ja tavoittelee siirtymistä kokonaan uusiutuviin energialähteisiin. LähiTapiola raportoi energiatehokkuustavoitteestaan, että se on sitoutunut kiinteistöalan energiatehokkuussopimukseen, jonka mukaan sen on vähennettävä kokonaisenergian kulutuksestaan 7,5 % vuoteen 2025 mennessä vuoden 2015 tasosta.

Kokonaisenergian kulutuksestaan raportoivat Sampo, LähiTapiola sekä Nordea.

Vaikka Fennia ei raportoi mistään kategorian osa-alueesta raportoi se kuitenkin laskeneensa energian kulutustaan kahtena vuotena peräkkäin energiatehokkuusyhteistyö avulla.

Taulukko 7. Fysikaalisiin riskeihin liittyvien osa-alueiden raportointi vakuutusyhtiöissä

Tulosindikaattorit	OP (Pohjola)	Sampo- konserni (If ja Madatum Life)	LähiTapiola- ryhmä	Fennia	Nordea Henki
Fysikaaliset riskit	Varat, jotka on sidottu alueille, jotka todennäköisesti ovat muita alttiimpia akuuteille tai kroonisille fysikaalisille riskeille	ei	ei	ei	ei

Taulukossa 7 on koottuna tulosindikaattoreiden fysikaalisten riskien raportointi vakuutusyhtiöissä. Kuten taulukosta näkyy, mikään tarkastelluista yhtiöistä ei raportoinut varoista, jotka on sidottu alueille, jotka ovat todennäköisesti muita alttiimpia akuuteille tai kroonisille fysikaalisille riskeille.

Taulukko 8. Tuotteisiin ja palveluihin liittyvien osa-alueiden raportointi vakuutusyhtiöissä

Tulosindikaattorit	OP (Pohjola)	Sampo- konserni (If ja Madatum Life)	LähiTapiola- ryhmä	Fennia	Nordea Henki	
Tuotteet ja palvelut	Niiden tuotteiden ja palveluiden prosenttiosuus raportointivuoden liikevaihdosta, jotka liittyvät toimintoihin, jotka täyttävät ilmastonmuutoksen lieventämisen tai siihen sopeutumisen merkittävää edistämistä koskevat kriteerit kestävästä sijoittamista helpottavasta kehyksestä annetun asetuksen mukaisesti	osittain	ei	ei	ei	kyllä
	Niiden investointien (CapEx) ja/tai menojen (OpEx) prosenttiosuus raportointivuoden varoista tai prosesseista, jotka liittyvät toimintoihin, jotka täyttävät ilmastonmuutoksen lieventämisen	ei	ei	ei	ei	ei

	tai siihen sopeutumisen merkittävää edistämistä koskevat kriteerit kestävää sijoittamista helpottavasta kehyksestä annetun asetuksen mukaisesti					
--	---	--	--	--	--	--

Taulukossa 8 on koottuna tulosindikaattoreista tuotteisiin ja palveluihin liittyvien osa-alueiden raportointi vakuutusyhtiöissä. OP sekä Nordea tarjoavat kriteerin mukaisia vihreitä rahoitustuotteita. OP:lla on kaksi vastuulista yritysrahoituksen tuotetta: vihreä laina ja kestävyyskriteerilaina. Näiden tuotteiden yhteenlasketut vastuut ovat 3,0 miljardia euroa. OP ei kuitenkaan raportoi näiden tuotteiden suhteellista osuutta muista vastaavista tuotteistaan. Nordea tarjoaa monia vastuullisia rahoitustuotteita. Esimerkiksi vihreitä yritysluottoja, asuntolainoja sekä muita vastuullisia rahoitustuotteita kuten sijoitustuotteita. Nordean vihreät rahoitustuotteet noudattavat Nordea Green Bond Frameworkin -kriteereitä, jotka perustuvat kansainvälisen Capital Markets Associationin julkaisemiin Green Bond Principles -periaatteisiin.

Taulukko 9. Vihreään rahoitukseen liittyvien osa-alueiden raportointi vakuutusyhtiöissä

Tulosindikaattorit	OP (Pohjola)	Sampo- konserni (If ja Madatum Life)	LähiTapiola- ryhmä	Fennia	Nordea Henki
Vihreä rahoitus	ei	ei	ei	ei	ei
Ilmastoön liittyvien vihreiden velkojen ja joukkovelkakirjojen osuus: kaikkien maksamattomien vihreiden velkainstrumenttien kokonaismäärä (vuoden lopussa) jaettuna kaikkien maksamattomien velkojen kokonaismäärällä (5 vuoden liukuva keskiarvo)					

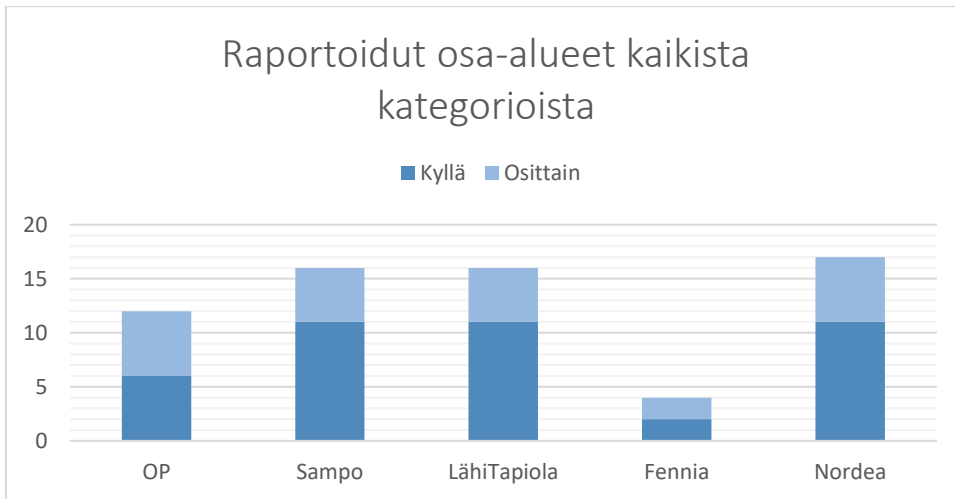
Taulukossa 9 on koottuna tulosindikaattoreista vihreään rahoitukseen liittyvien osa-alueiden raportointi vakuutusyhtiöissä. Kuten taulukko osoittaa, mikään tarkastelluista yhtiöistä ei raportoinut vihreiden lainojen tai joukkovelkakirjojen osuutta kaikkien velkainstrumenttien kokonaismäärästä.

5 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

5.1 Tulosten koonti

Tämän tutkielma tavoitteena oli kartoittaa vakuutusyhtiöiden ympäristö- ja ilmastoteemaista raportointia osana niiden vastuullisuusraportointia. Tutkimuskysymys oli seuraava: ”Miten suomalaiset vakuutusyhtiöt täyttävät EU:n suositukset eitaloudellisen tiedon raportoinnista”? Tutkimuskysymykseen peilaten vakuutusyhtiöiden raportointia tarkasteltiin seuraavan Euroopan komission tiedonannon valossa: ”Muiden kuin taloudellisten tietojen raportointia koskevat suuntaviivat: Ilmatoon liittyvien tietojen raportointia koskeva täydennysosa”. Vastuullisuusraportointi ja varsinkin ympäristö- ja ilmastoteemat ovat viime vuosina nousseet yhä tärkeämmiksi osaksi myös yrityksiin liittyviä odotuksia. Raportointi on viime vuosina tullut pakolliseksi mutta se on kuitenkin vielä hyvin vapaamuotoista, ja onkin tärkeää tarkastella yritysten raportointia, jotta osaisimme kehittää lainsäädäntöä sekä omia odotuksiamme yritysten vastuullisuusraportoinnista ympäristö ja ilmastoteemojen osalta.

Tutkimuksen aineistona toimivat yhtiöiden vuosikertomukset sekä mahdolliset erilliset vastuullisuusraportit. Yhtiöistä LähiTapiola, Sampo sekä Fennia julkaisivat erilliset vastuullisuusraportit ja OP sekä Nordea raportoivat vastuullisuudestaan osana vuosikertomuksiaan. Alla olevaan kuvaajaan on tehty yhteenveto yhtiöiden raportoimista osa-alueista. Kuvioista 3 löytyvä pylväsdiagrammi havainnollistaa tuloksia sekä mahdollistaa yhtiöiden vertailun. Kuvioista erottuvat selvästi Nordea, LähiTapiola sekä Sampo, joista Nordea raportoiti 17 eri osa-alueesta ja LähiTapiola ja Sampo 16 eri osa-alueesta. OP puolestaan raportoiti 12 eri osa-alueesta ja Fennia neljästä.

Kuvio 1. Yhteenveto raportoiduista osa-alueista

Yleisesti arvioituna tarkastellut yhtiöt raportoivat ympäristö- ja ilmastoteemoista hyvin, ottaen huomioon, että komission tiedonannon mukainen raportointi on vapaaehtoista. Vakuutusyhtiöiden ympäristö- ja ilmastoteemoista raportointi onkin selvästi lisääntynyt viime vuosina, ja tätä voidaan pitää hyvin positiivisena kehityskulkuna.

5.2 Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimusmahdollisuudet

Tutkielman tutkimuskysymyksenä oli: Miten suomalaiset vakuutusyhtiöt täyttävät EU:n vaatimukset ei-taloudellisen tiedon raportoinnista? Tutkielmassa onnistuttiin vastaamaan tutkimuskysymykseen, joten tutkielmaa voidaan siltä osin pitää onnistuneena. Tutkielmassa saatiin myös muodostettua tukeva teoreettinen pohja koko vastuullisuuden vaatimuksella ja sitä kautta vastuullisuusraportoinnille sekä ympäristö- ja ilmastoteemoille.

Kandidaatintutkielman laajuus asettaa kuitenkin tiettyjä rajoituksia tutkimukselle. Vastuullisuusraportointi on laaja kokonaisuus, jossa on muitakin osa alueita kuin ympäristö- ja ilmastoteemat. Vastuullisuusraportointia olisi myös mielekästä tutkia kokonaisuutena, ei vain ilmastoteemoihin keskittyen, pitäen mielessä direktiivissäkin mainittu kriteeri olennaisuudesta raportoitavien tietojen kohdalla.

Tutkielmassa tarkasteltiin yhtiöiden raportointia EU lainsäädännön näkökulmasta ja tarkemmin tietyn komission tiedonannon pohjalta: ”Muiden kuin taloudellisten tietojen

raportointia koskevat suuntaviivat: Ilmastoön liittyvien tietojen raportointia koskeva täydennysosa”. Mielekäästä voisi olla tutkia ympäristö- ja ilmastoteemaista raportointia myös muista näkökulmista.

Aineistona tutkielmassa käytettiin vain vuoden 2021 vuosikertomuksia sekä vastuullisuusraportteja. Laajemman käsityksen saamiseksi tutkielmassa olisi myös voitu käyttää aineistoa useammilta vuosilta. Huomioitavaa kuitenkin on, että alkuselvityksen pohjalta huomattiin, että aikaisempien vuosien ympäristö- ja ilmasto teemainen raportointi oli niin vähäistä, että tutkielmassa päätettiin keskittyä vain vuoteen 2021. Jatkotutkimusmahdollisuudeksi tunnustetaan tutkia aihetta uudelleen joidenkin vuosien kuluttua, jotta saataisiin kuva vastuullisuusraportoinnin kehityksestä ympäristö- ja ilmastoteemojen osalta.

Toinen kiinnostava jatkotutkimusmahdollisuus liittyy tulevaan lainsäädäntöön. Uusi yritys vastuunraportointi direktiivi (CSDR) tulee voimaan asteittain vuoteen 2024 mennessä. Direktiivissä otetaan käyttöön yksityiskohtaisempia raportointivaatimuksia ja tehdään kestävä kehityksen teemoista kuten ympäristöoikeuksista, ihmisoikeuksista, sosiaalisista oikeuksista sekä hallinnollisista tekijöistä pakollisia raportoitavia suurille yrityksille. Direktiivi myös laajentaa raportointivelvollisten joukkoa. Ei-taloudellisen tiedon direktiivi koskee tällä hetkellä suuria yli 500 työntekijän listayhtiöitä, pankkeja sekä vakuutuslaitoksia. Laajennuksen myötä sääntely koskisi kaikkia yli 250 työntekijää työllistäviä yhtiöitä (Karhu 2021, EU Press release 2022).

Uusi direktiivi sisältää myös sertifikaattivaatimuksen kestävä kehityksen raportoinnille sekä vaatimuksen julkaista vastuullisuusraportointi erillisenä osanaan taloudellisen tiedon raportteja (EU Press realese 2022). Lisäksi uusi direktiivi vaatii kaikkien vastuullisuusraportointia koskevien tietojen julkistamista koneluettavassa muodossa. CS DR-direktiiviin kuuluu myös kuusi uutta vastuullisuussäännöstä, jotka koskevat erityisesti finanssisektorin toimijoita (Karhu 2021). Direktiivi on osa Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa (European Green Deal), jonka keskeisimpänä tavoitteena on ilmastoneutraalius vuoteen 2050 mennessä (Ympäristöministeriö).

LÄHDELUETTELO

Kirjallisuuslähteet

Boiral, O. & Henri, J.-F. (2017). Is sustainability performance comparable? A study of GRI reports of mining organizations. *Business & Society*. 56(2): 283–317.

Bowen, H (1952.) *Social Responsibilities of the Businessman*. Social Science Premium Collection

Carroll, A. B. (1999). Corporate Social Responsibility: Evolution of a Definitional Construct. *Business & Society*, 38(3): 268–295.

<https://doi.org/10.1177/000765039903800303>

Davis, K. (1960). Can Business Afford To Ignore Social Responsibilities? *California Management Review*. 2(3): 70–76. <https://doi.org/10.2307/41166246>

Elkington, J. (1998). Accounting for the triple bottom line. *Measuring Business Excellence*, 2(3), <https://doi.org/10.1108/eb025539>

Harmaala, M.-M., & Jallinoja, N. (2013). *Yritysvastuu ja menestyvä liiketoiminta*. Sanoma Pro.

Koipijärvi, & Kuvaja, S. (2020). *Yritysvastuu 2.0: johtamisen uusi normaali* (2., uudistettu painos.). Kauppakamari.

Laine, M, Tregidga, H., Unerman, J., Bebbington, J., & O’Dwyer, B. (2021). *Sustainability Accounting and Accountability*. Taylor and Francis.

<https://doi.org/10.4324/9781003185611>

Liappis, H., Pentikäinen, M., & Vanhala, A. (2019). *Menesty yritysvastuulla: käsikirja kokonaisuuteen*. Edita.

- Niskala, M., Tarna-Mani, K., Puroila, J., & Pajunen, T. (2019). *Yritysvastuu: raportointi- ja laskentaperiaatteet* (3. uudistettu painos.). ST-Akatemia.
- Niskala, M., Tarna-Mani, K. (2000). *Yrityksen yhteiskuntavastuu – Mistä on kysymys*. TT.
- Mäkelä, H. (2021). Vastuullisuusraportoinnin monet roolit. In *Vastuullisuusraportoinnin monet roolit*. ProCom - Viestinnän ammattilaiset ry.
- Rantala, J., & Kivisaari, E. (2020). *Vakuutusoppi* (13. uudistettu painos.). FINVA.
- Rimmel, G. (2020). *Accounting for sustainability*. London: Routledge.
- Schaltegger, S., Etxeberria, I. Á., & Ortas, E. (2017). Innovating Corporate Accounting and Reporting for Sustainability – Attributes and Challenges. *Sustainable Development (Bradford, West Yorkshire, England)*, 25(2), 113–122. <https://doi.org/10.1002/sd.1666>
- Scholtens. (2011). Corporate social responsibility in the international insurance industry. *Sustainable Development (Bradford, West Yorkshire, England)*, 19(2), 143–156. <https://doi.org/10.1002/sd.513>
- Siew, R. Y. J. (2015). A review of corporate sustainability reporting tools (SRTs). *Journal of Environmental Management*, 164, 180–195. <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2015.09.010>
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos.). Tammi.
- Zrnić, A., Starčević, D. P., & Crnković, B. (2020). Recent trends in sustainability reporting: Literature review and implications for future research. *Ekonomski Vjesnik*, 33(1), 271–283.

Muut lähteet

EU Press release (2022). New rules on corporate sustainability reporting: provisional political agreement between the Council and the European Parliament. Viitattu 30.11.2022. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/06/21/new-rules-on-sustainability-disclosure-provisional-agreement-between-council-and-european-parliament/>

Euroopan Komissio. Corporate social responsibility & Responsible business conduct. Viitattu 20.11.2022. https://single-market-economy.ec.europa.eu/industry/sustainability/corporate-social-responsibility-responsible-business-conduct_fi

Euroopan Komissio. Euroopan vihreän kehityksen ohjelma (European Green Deal). Viitattu 14.11.2022. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_fi

Kauppalehti verkkosivusto (2022). EY: Vastuullisuusraportointi koskee pian suurempaa yritysjoukkoa – valmistaudu laittamalla nämä asiat kuntoon. Viitattu 22.11.2022. <https://www.kauppalehti.fi/kumppanisisallot/ernst-young/laadukas-kestavyysraportointi-avaa-yritykselle-uusia-ovia/>

Global Compact Network Finland. Kymmenen periaatetta. Viitattu 29.11.2022. <https://www.globalcompact.fi/kymmenen-periaatetta>

GRI (2022). A Short Introduction to the GRI Standards. Viitattu 30.2.2023. <https://www.globalreporting.org/media/wtafl4tw/a-short-introduction-to-the-gri-standards.pdf>

IPCC (2019). Summary for Policymakers of IPCC Special Report on Global Warming of 1.5°C approved by governments. Viitattu 23.10.2022 <https://www.ipcc.ch/2018/10/08/summary-for-policymakers-of-ipcc-special-report-on-global-warming-of-1-5c-approved-by-governments/>

Kaarkoski, M. (2018). IPCC:n raportti julkaistiin poliittisesti jännitteiseen aikaan - Yhdysvallat ja muu maailma ovat nokikkain ilmastokeskustelussa. The Ulkopolitist. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/60643/1/ipccn%20raportti%20julkaistiin%20poliittises...pdf>

Karhu, A. (2021) Finanssisektorin ilmastovaikutusten arviointiin tarvitaan uudenlaista tietoa ja yhtenäisiä määritelmiä. Viitattu 24.11.2022. <https://www.eurojatalous.fi/fi/2021/artikkelit/ffinanssisektorin-ilmastovaikutusten-arviointiin-tarvitaan-uudenlaista-tietoa-ja-yhtenaisia-kansainvalisia-maaritelmia/>

KPMG International, (2022). Big shifts, small steps. Survey of Sustainability Reporting 2022. Viitattu 30.1.2023. <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2022/10/ssr-small-steps-big-shifts.pdf>

Liikenne- ja viestintäministeriö (2022). Uusien autojen päästörajojen kiristämisestä sopu EU:ssa. <https://valtioneuvosto.fi/-/uusien-autojen-paastorajojen-kiristamisesta-sopu-eu-ssa>

Edilex. OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille. Viitattu 26.1.2023. https://www.edilex.fi/muut_julkaisut/8683

Työ- ja elinkeinoministeriö. Vastuullisuusraportointi velvoittavaksi – mitä vaaditaan ja keneltä? Viitattu 14.11.2022. <https://tem.fi/vastuullisuusraportointi>

U.S. Department of State (2021). Press realase, The United States Officially Rejoins the Paris Agreement. Viitattu 29.11.2022. <https://www.state.gov/the-united-states-officially-rejoins-the-paris-agreement/>

Suomen YK-liitto. YK:n kestävän kehityksen tavoitteet. Viitattu 29.11.2022. <https://www.ykliitto.fi/kestava-kehitys#tavoitteet>

Ympäristöministeriö. Euroopan Unionin ilmastopoliittika. Viitattu 21.1.2023.

<https://ym.fi/euroopan-unionin-ilmastopoliittika>

Vuosikertomukset ja vastuullisuusraportit

OP ryhmän vuosikertomus 2021

LähiTapiolaryhmän vuosikertomus 2021

LähiTapiola ryhmän vastuullisuusraportti 2021

Sampo konsernin vuosikertomus 2021

Sampo konsernin vastuullisuusraportti 2021

Nordea vuosikertomus 2021

Fennia vuosikertomus 2021

Fennia vastuullisuusraportti 2021

Oikeuslähteet

Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi: Direktiivin 2013/34/EU, direktiivin 2004/109/EY, direktiivin 2006/43/EY ja asetuksen (EU) N:o 537/2014 muuttamisesta yritysten kestävyysraportoinnin osalta

Eurooppalainen ilmastolaki 2021/1119/EU

Ilmastonmuutosta koskeva Yhdistyneiden Kansakuntien Puitesopimus 1 S 61/1994.

Jätelaki 2011/646

Kirjanpitolaki 1997/1336

Komission tiedonanto: Muiden kuin taloudellisten tietojen raportointia koskevat suuntaviivat: Ilmatoon liittyvien tietojen raportointia koskeva täydennysosa (2019/C 209/01)

Laki kirjanpitolain muuttamisesta 2016/1376

Muun kuin taloudellisen tiedon direktiivi 2014/95/EU

Paris Agreement 2015

Päästökauppadirektiivi 2003/87/EY

Valtioneuvoston asetus Pariisin sopimuksen voimaansaattamisesta ja sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta. 76/2016

Ympäristönsuojelulaki 2014/527